

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Sint-Maartensplein 11 (Wervik, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2019E126
Mei 2019

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Heirman Floortje, Willaert Aaron

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /

De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:

Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2019

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek.....	8
1.1	Administratieve gegevens.....	8
1.2	Onderzoeksopdracht.....	10
1.2.1	Doelstelling.....	10
1.2.2	Onderzoeksvragen.....	10
1.2.3	Juridische context.....	10
1.2.4	Randvoorwaarden.....	10
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein.....	11
1.3	Werkwijze en strategie.....	12
1.3.1	Methode.....	12
1.3.2	Fysisch geografische situatie.....	12
1.3.3	Historische context en bekende archeologie.....	12
1.3.4	Archeologische indicatoren.....	12
1.3.5	Verstoringshistoriek.....	13
1.3.6	Introductie tot het projectgebied.....	14
1.3.6.1	Ruimtelijke situering.....	14
1.3.6.2	Geplande werken.....	15
1.4	Assessmentrapport.....	32
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie.....	32
1.4.1.1	Landschappelijke situering.....	33
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie.....	38
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie.....	39
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen.....	40
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis.....	42
1.4.2.1	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen.....	42
1.4.2.2	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen.....	45
1.4.2.3	Overzicht van de gekende archeologische waarden.....	50
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen.....	58
1.4.2.5	Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en cultureel kader	61
1.5	Synthese.....	62
2	Bibliografie.....	64

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....	9
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 9	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).	14
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropname, 2017 (Bron: Geopunt).	15
Figuur 5: Inplantingsplan bestaande toestand (Bron: Architectenburo Berkein).	16
Figuur 6: Terreinprofiel AA bestaande toestand (Bron: Architectenburo Berkein).	16
Figuur 7: Zicht op de woning nr. 11 gelegen aan het Sint-Maartensplein (Bron: initiatiefnemer).	17
Figuur 8: Zicht op te tuin en een deel van de achterbouw van woning nr. 11 aan het Sint-Maartensplein (Bron: initiatiefnemer).	17
Figuur 9: Zicht vanaf de verharding binnen het plangebied op de garage ter hoogte van de Keizerstraat (Bron: initiatiefnemer).	18
Figuur 10: Zicht op het centrale gedeelte van het plangebied (Bron: initiatiefnemer).	18
Figuur 11: Inplantingsplan nieuwe toestand (Bron: Architectenburo Berkein).....	20
Figuur 12: Grondplannen bergingen (Bron: Architectenburo Berkein).	21
Figuur 13: Grondplan gelijkvloers bouwvolume A (Bron: Architectenburo Berkein).....	22
Figuur 14: Grondplan gelijkvloers bouwvolume B (Bron: Architectenburo Berkein).....	23
Figuur 15: Grondplan gelijkvloers bouwvolume C (Bro: Architectenburo Berkein).	24
Figuur 16: Snede AA' van bouwvolume A (Bron: Architectenburo Berkein).	25
Figuur 17: Snede BB' van bouwvolume B (Bron: Architectenburo Berkein).	26
Figuur 18: Snede CC' van bouwvolume C (Bron: Architectenburo Berkein).	27
Figuur 19: Terreinprofielen A-A en B-B (Bron: Architectenburo Berkein).....	28
Figuur 20: Funderings- en rioleringsplan bouwvolume A (Bron: Architectenburo Berkein). .	29
Figuur 21: Funderings- en rioleringsplan bouwvolume B (Bron: Architectenburo Berkein). .	30
Figuur 22: Funderings- en rioleringsplan bouwvolume C (Bron: Architectenburo Berkein). .	31
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	33
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	34
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van de profiellijnen (Bron: Geopunt).	35

Figuur 26: Hoogteverloop, ZW-NO en NW-ZO (Bron: Geopunt).....	36
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	37
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	38
Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt)..	39
Figuur 30: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (Bron: Geopunt).	40
Figuur 31: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel, 2018 (Bron: Geopunt).....	41
Figuur 32 Detail van de Peutinger-kaart met aanduiding van Wervik (bron: www.euratlas.net).	43
Figuur 33 Begrenzing <i>vicus</i> . (Verbrugghe, A., 2004, p. 26).	43
Figuur 34: Kaart van Sanderus (1641-1644); 1. Sint-Maartenskerk, 2. Burcht van Heerlijkheid Wervik, 3. Burcht Oosthove (http://www.nieuwsbronnen.com/tenbunderen/wervik.htm).....	44
Figuur 35: Projectgebied weergegeven op de Deventerkaart, ca. 1560 (Bron: KBR).	45
Figuur 36: Projectgebied weergegeven op de Sanderuskaart, ca. 1640 (Bron: Geopunt).	46
Figuur 37: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1777 (Bron: Geopunt).....	46
Figuur 38: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-177 (Bron: Geopunt).	47
Figuur 39: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	47
Figuur 40: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).....	48
Figuur 41: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart Vandermaelen, 1846-1854 (Bron: Geopunt).....	48
Figuur 42: Projectgebied weergegeven op de loopgravenkaart, juli 1916 (Bron: Memory Maps - 10-28SE1-3D-290716).	49
Figuur 43: Projectgebied bij benadering weergegeven op de loopgravenkaart, augustus 1917 (Bron Memory Maps - 10-28SE1-6A-300817-Wervicq)	49
Figuur 44: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen met aanduiding van de gekende archeologische waarden (Bron: Geopunt).....	51
Figuur 45: Romeinse pottenbakkersoven aangetroffen tijdens een opgraving te Wervik Duivenstraat (Bron: erkend archeoloog).	52
Figuur 46: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).....	58
Figuur 47: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).....	59

Figuur 48: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).....	59
Figuur 49: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).....	60
Figuur 50: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	60

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.	8
Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.	32

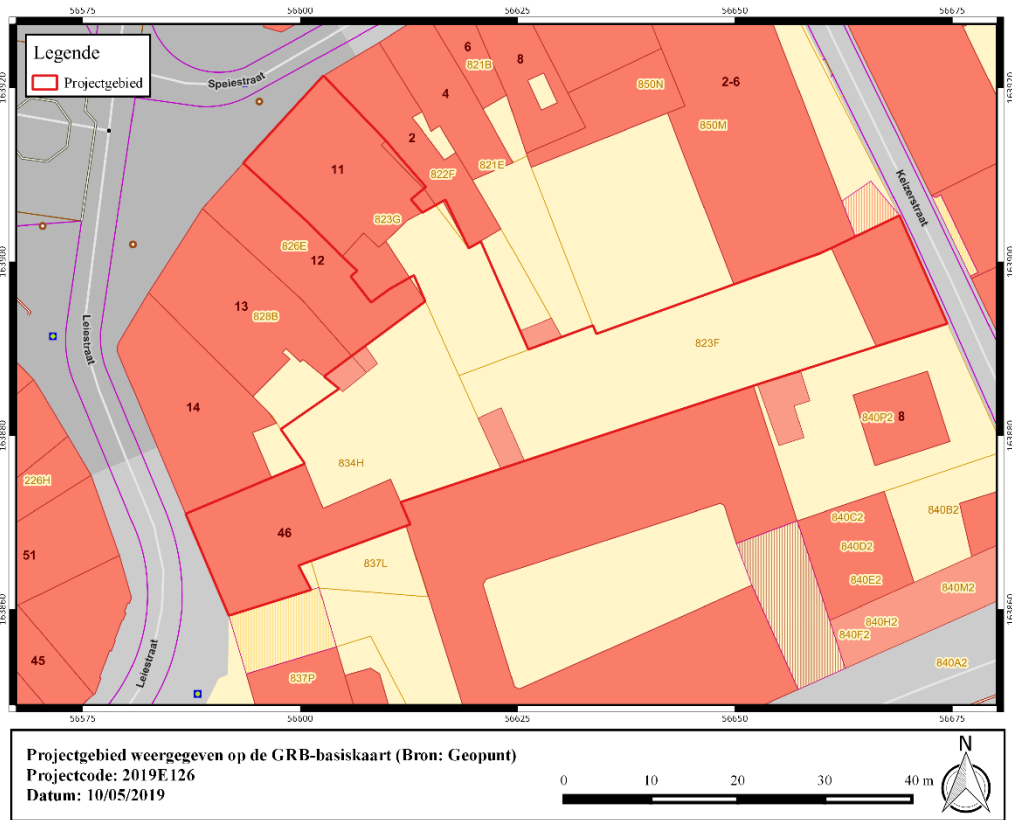
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

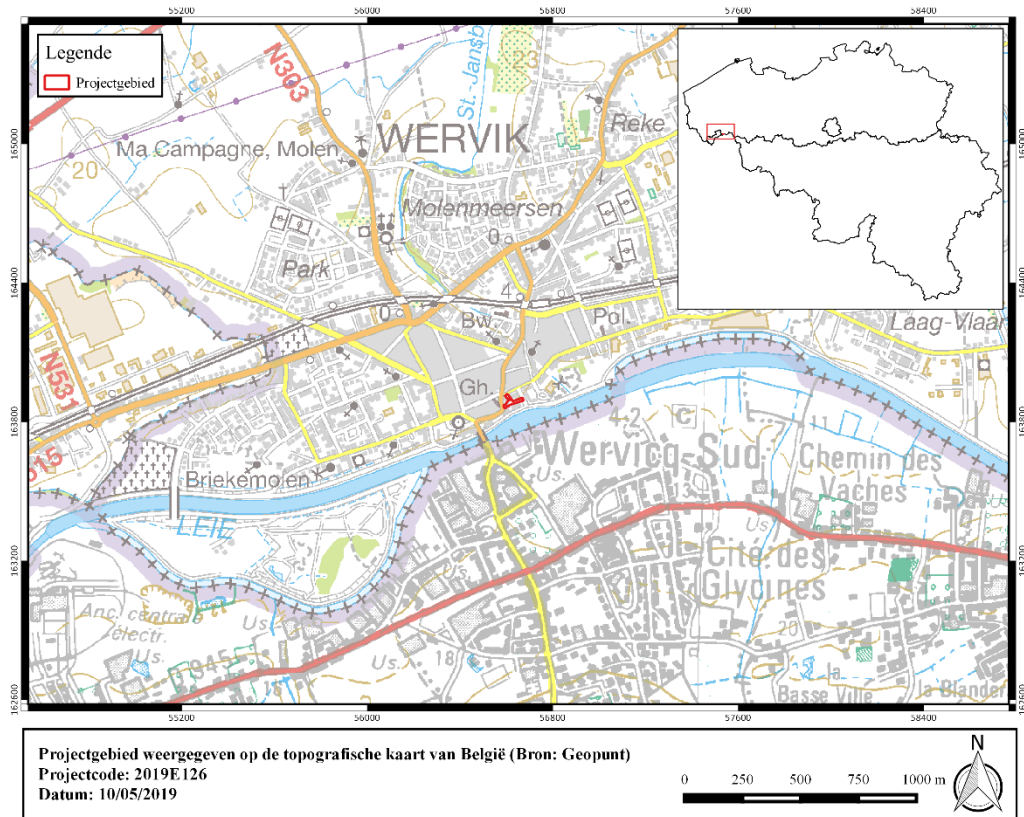
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Wervik
	Deelgemeente	/
	Postcode	8940
	Adres	Sint-Maartensplein 11 8940 Wervik
	Toponiem	Sint-Maartensplein 11
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	$X_{\min} = 56586.8$ $Y_{\min} = 163859.30$ $X_{\max} = 56674.4$ $Y_{\max} = 163921.42$
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Wervik, Afdeling 1, Sectie C, nr's: 823g, 823f, 824h, 826e (partim), 822f (partim) Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Floortje Heirman (archeoloog) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

De initiatiefnemer wenst een terrein van ca. 1627 m² groot aan het Sint-Maartensplein 11 in Wervik te ontwikkelen. Hiervoor dienen zij een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen aan te vragen en is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De geplande werken omvatten bodemingrepen. Het projectgebied valt niet in een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten is, noch binnen het gabarit van de bestaande lijninfrastructuur. Het onderzoeksgebied situeert zich niet binnen een vastgestelde archeologische site maar wel binnen een vastgestelde archeologische zone (historische stadskern van Wervik).

De totale oppervlakte van het projectgebied is 1627 m². Er wordt een bodemingreep voorzien over het volledige projectgebied. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen waarbij het perceeloppervlak groter is van 300 m² en de bodemingreep groter is dan 100 m². Het gebied is op het gewestplan gekarteerd als woongebieden.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk voorafgaand aan het aanvragen van de omgevingsvergunning voor het stedenbouwkundige handelingen. Binnen de contouren van het plangebied is bebouwing aanwezig. Deze bebouwing die deels onderkelderd is, dient volledig gesloopt te worden. Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Sint-Maartensplein 11 in Wervik werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

In het verleden is voor een deel van het terrein reeds een archeologienota opgemaakt met ID 5964. Deze archeologienota wordt opgemaakt omwille van een uitbreiding van de geplande werken.

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

---

¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen zoals:

- Deventerkaart, ca. 1560
- Sanderuskaart, 1640
- Ferrariskaart, 1771-1777
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp, 1842-1879
- Topografische kaart Vandermaelen, 1846-1854
- Loopgravenkaart 1916
- Loopgravenkaart 1917

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstering van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

---

² <http://www.geopunt.be/>

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in Wervik, in het zuiden van de provincie West-Vlaanderen. Wervik is gelegen op de grens van de Westhoek en het Kortrijkse, aan de rijksweg Menen-Ieper en ligt aan de linkeroever van de Leie, die de Belgische-Franse grens vormt. Wervik situeert zich nabij de samenvloeiing van de Leie en de Sint-Jansbeek.

Het onderzoeksgebied grenst ten noorden aan de Spreiestraat, ten oosten aan de Keizerstraat, ten westen aan de Leiestraat en is gelegen op zo'n 700 m ten zuiden van de huidige dorpskern van Wervik. Het projectgebied beslaat een oppervlakte van 1627 m² en omvat percelen 823g, 823f, 824h, 826e (partim) en 822f (partim) van afdeling 1, sectie C. Op zo'n 70 m ten zuiden van het projectgebied situeert zich de Leie, en op zo'n 200 m ten oosten stroomt de Sint-Jansbeek.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

In het verleden is voor een deel van het terrein reeds een archeologienota opgemaakt met ID 5964. Deze archeologienota wordt opgemaakt omwille van een uitbreiding van de geplande werken.

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt 1626,8 m².

Op heden is het onderzoeksgebied grotendeels bebouwd, met uitzondering van een centrale groenzone van ca. 350 m². Ter hoogte van het Sint-Maartensplein nr. 11 staat een vrij imposant gebouw met een oppervlakte van ca. 210 m². Circa 50% van dit gebouw is onderkelderd (105 m²). Deze kelder bevindt zich aan de straatkant. Ten zuiden van het gebouw zijn enkele bijgebouwen (75 m²) zichtbaar. Ten zuiden van de achterbouw bevindt zich een tuin. Ter hoogte van de Keizerstraat bevindt zich een garage. Deze heeft een oppervlakte van circa 110 m². Net ten westen van deze garage is een deel van het plangebied verhard. Een pad leidt door de tuin richting een tuinhuisje (20 m²) in de zuidwestelijke hoek van het plangebied.

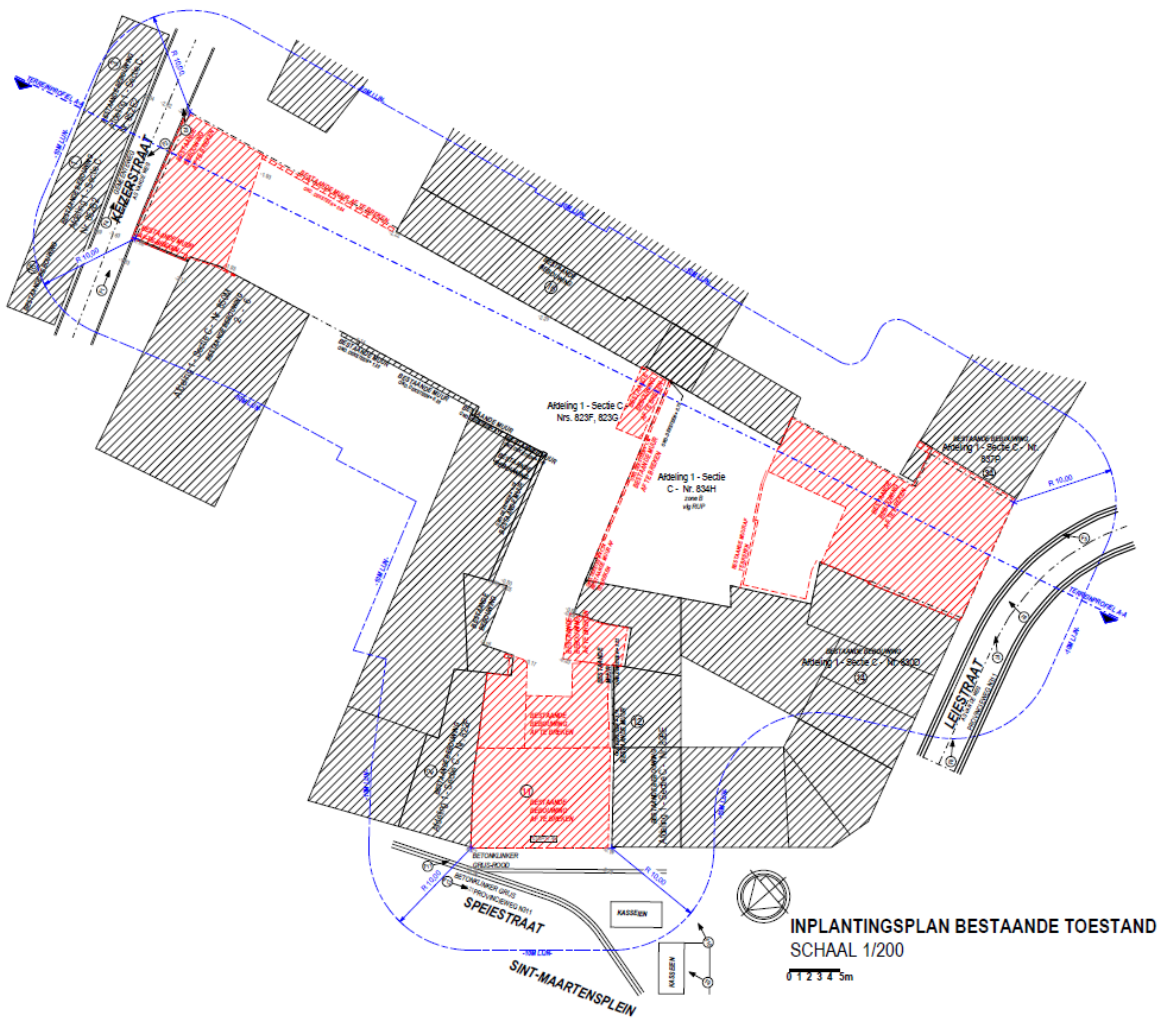
In het uiterste oosten van het plangebied situeert zich nog een gebouw van ca. 135 m² met bijhorend een bijgebouw van ca. 45 m². Het gebouw is niet onderkelderd. Dit geheel sluit aan bij de centrale groenzone. De bestaande bebouwing dient in het kader van de geplande werken gesloopt te worden.

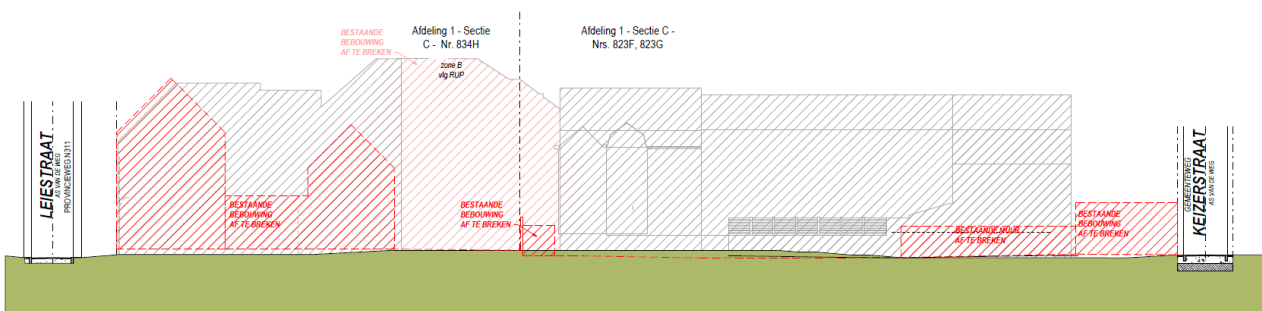
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropname, 2017 (Bron: Geopunt).

Figuur 5: Inplantingsplan bestaande toestand (Bron: Architectenburo Berkein).

Figuur 6: Terreinprofiel AA bestaande toestand (Bron: Architectenburo Berkein).

Figuur 7: Zicht op de woning nr. 11 gelegen aan het Sint-Maartensplein (Bron: initiatiefnemer).

Figuur 8: Zicht op de tuin en een deel van de achterbouw van woning nr. 11 aan het Sint-Maartensplein (Bron: initiatiefnemer).

Figuur 9: Zicht vanaf de verharding binnen het plangebied op de garage ter hoogte van de Keizerstraat (Bron: initiatiefnemer).

Figuur 10: Zicht op het centrale gedeelte van het plangebied (Bron: initiatiefnemer).

1.3.6.2.2 *Ontworpen toestand*

De opdrachtgever plant de realisatie van drie nieuwe bouwvolumes aan het Sint-Maartensplein, tussen de Speiestraat, de Keizerstraat en de Leiestraat. Op heden is het plangebied ingenomen door meerdere gebouwen.

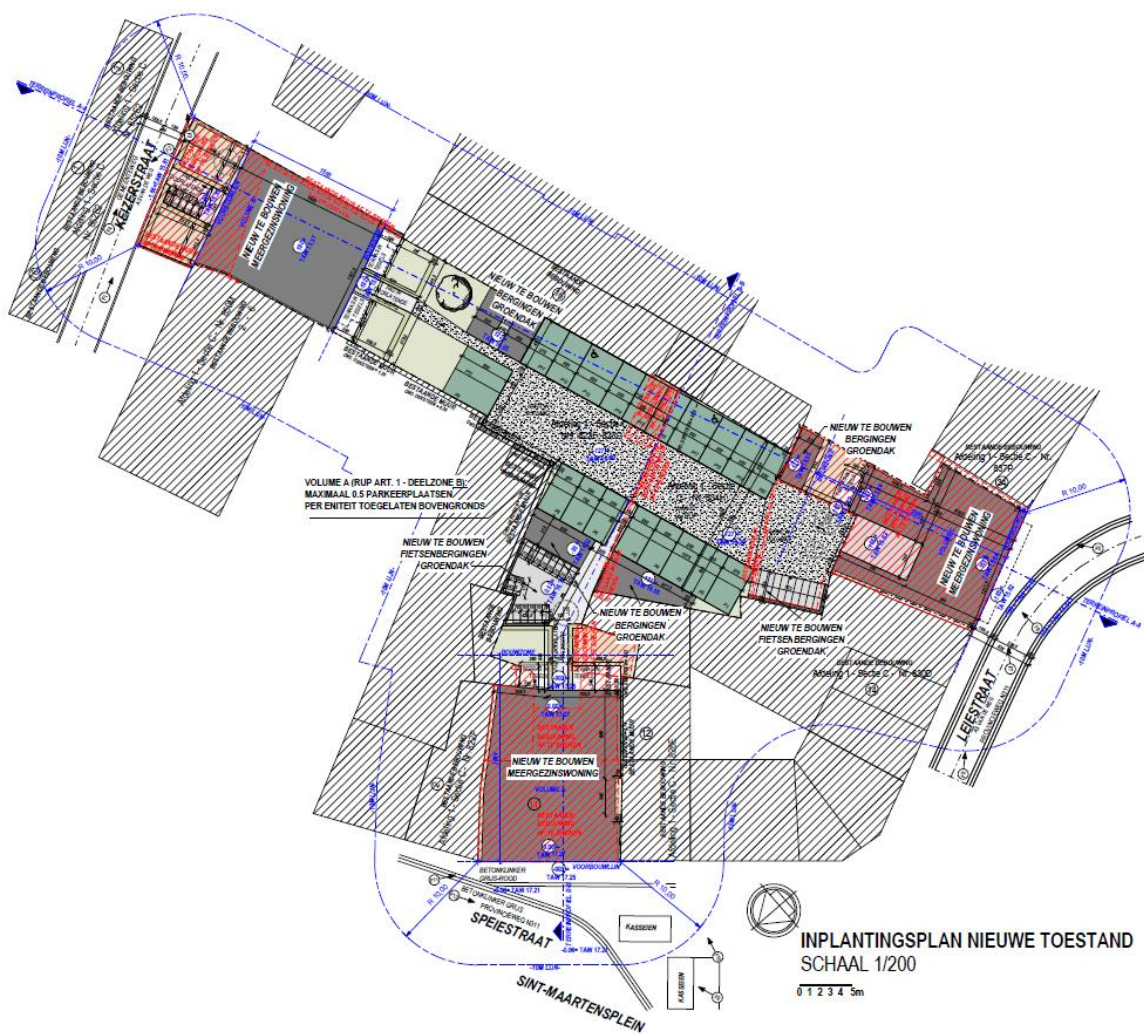
In het kader van de geplande ontwikkeling wordt de huidige bebouwing integraal gesloopt. Vervolgens zullen binnen het plangebied bovengronds drie bouwvolumes opgericht worden: één aan het Sint-Maartensplein, één aan de Keizerstraat en één aan de Leiestraat. Bouwvolume A, ter hoogte van het Sint-Maartensplein, heeft een oppervlakte van ca. 220 m² en zal bestaan uit een gelijkvloers en drie verdiepingen. In totaal zijn vijf woonentiteiten gepland. Bouwvolume B bevindt zich ter hoogte van de Keizerstraat en zal een oppervlakte van ca. 180 m² hebben. Het bouwvolume zal een gelijkvloers en twee verdiepingen omvatten. In totaal zullen zes woonentiteiten voorzien zijn. Aan de Leiestraat is bouwvolume C gepland. De totale oppervlakte bedraagt ca. 190 m². Het bouwvolume omvat een gelijkvloers en drie verdiepingen met een totaal van zes woonentiteiten. In totaal zijn binnen de contouren van het plangebied 17 woonentiteiten gepland. Elke meergezinswoning heeft een terras in tegels.

De inrit is voorzien aan de Keizerstraat en bestaat uit doorlatende klinkers. Deze toegang gaat via bouwvolume B naar een centrale parking bestaande uit dolomiet. In totaal zijn 20 parkeerplaatsen voorzien. Elke bouwzone is ook voorzien van nieuw op te richten bergingen en fietsenbergingen. Centraal binnen elk bouwvolume zal een lift aanwezig zijn. De maximale diepte bedraagt -3,30 m. Het projectgebied wordt tussen de drie bouwvolumes afgewerkt als groenzone met een pad en bomen.

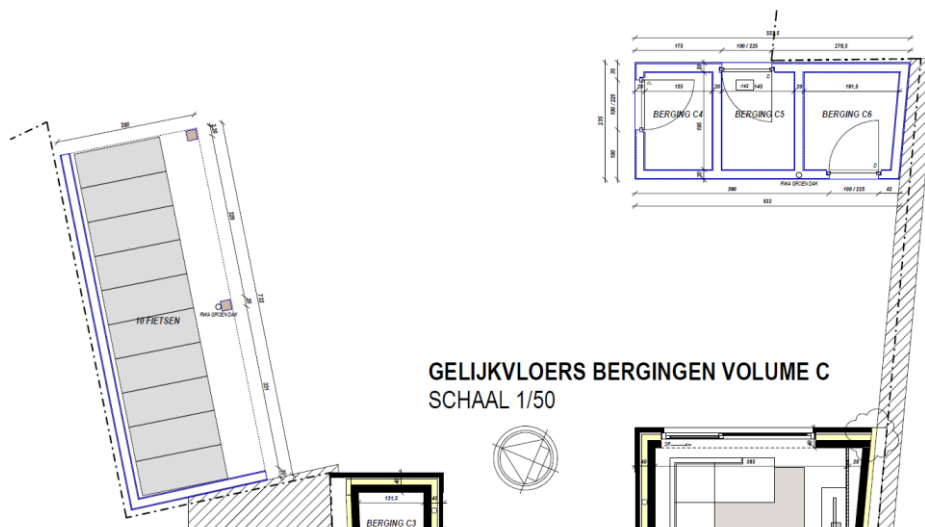
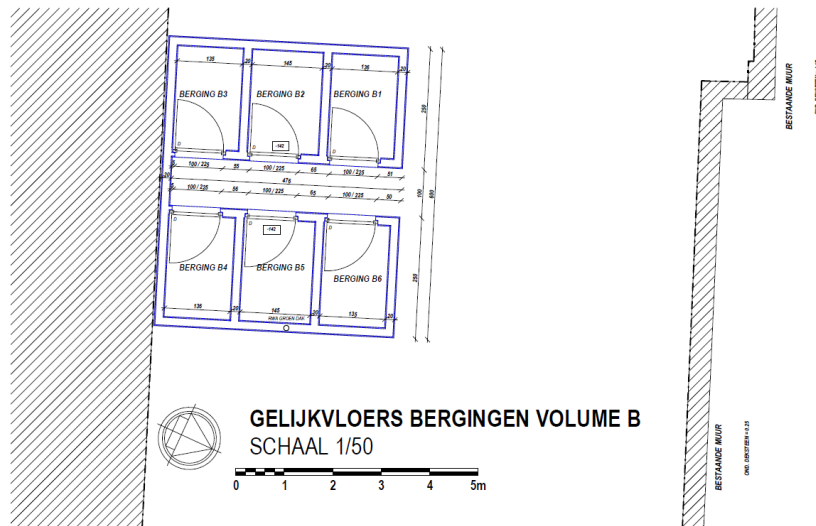
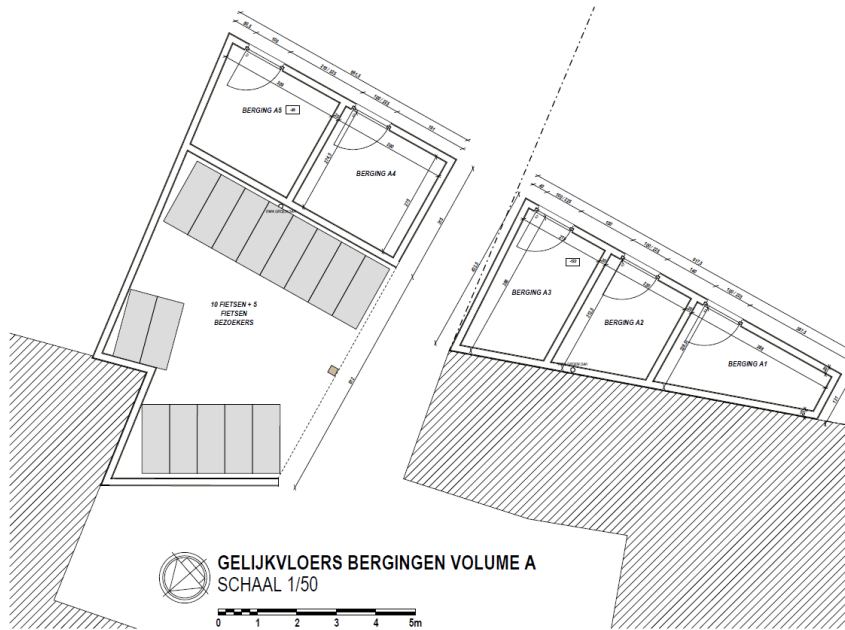
De bouwvolumes zullen gefundeerd worden door ofwel een algemene funderingsplaat of door middel van putten. In beide gevallen zullen deze werken gepaard gaan met diepgaande uitgravingen (minimum -1 m t.o.v. het maaiveld). Ter hoogte van het groen wordt minimum een afgraving van de teelaarde verwacht (circa -50 cm ten opzichte van het maaiveld).

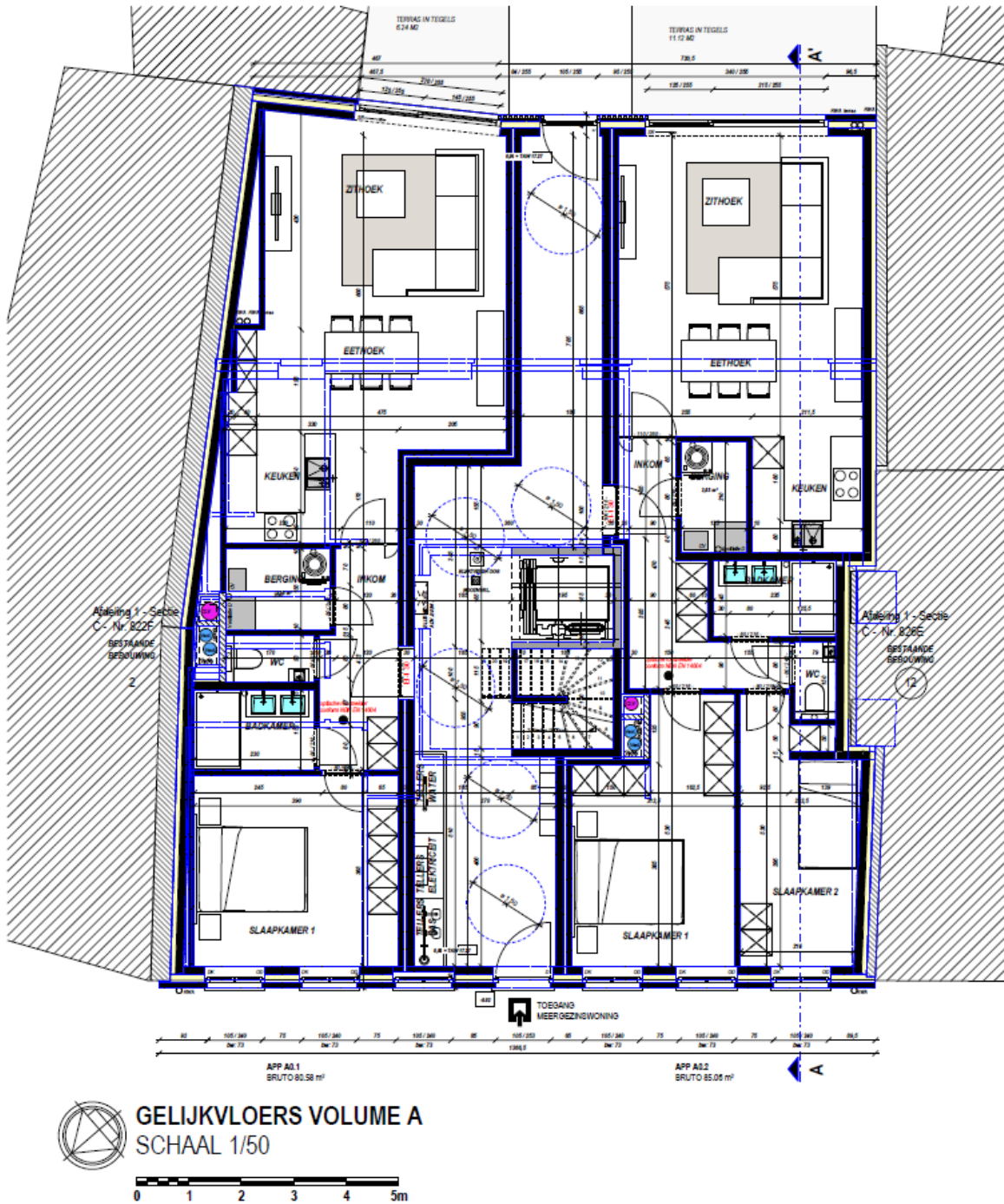

Figuur 11: Inplantingsplan nieuwe toestand (Bron: Architectenburo Berkein).

Figuur 12: Grondplannen bergingen (Bron: Architectenburo Berkein).

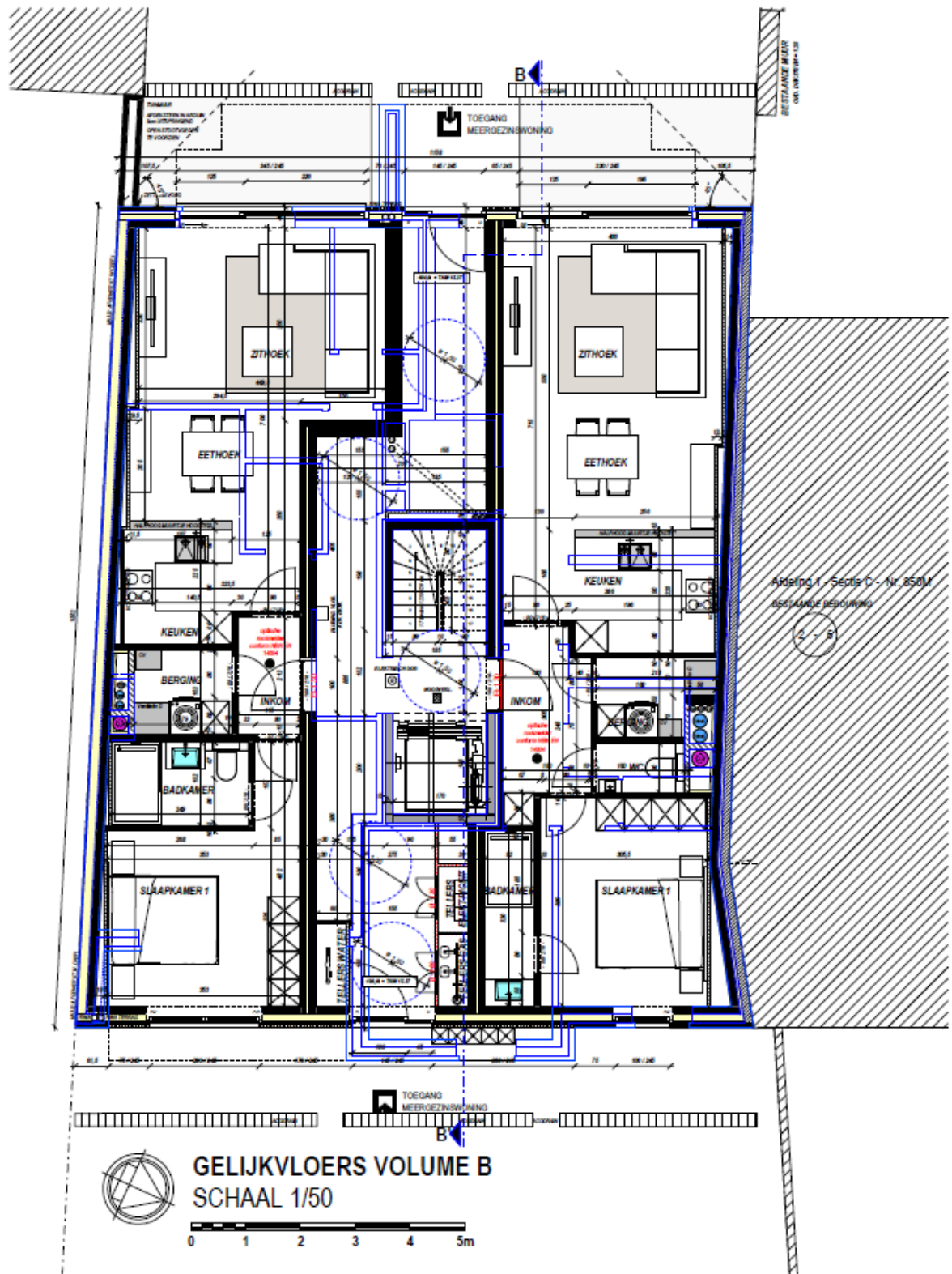

Figuur 13: Grondplan gelijkvloers bouwvolume A (Bron: Architectenburo Berkein).

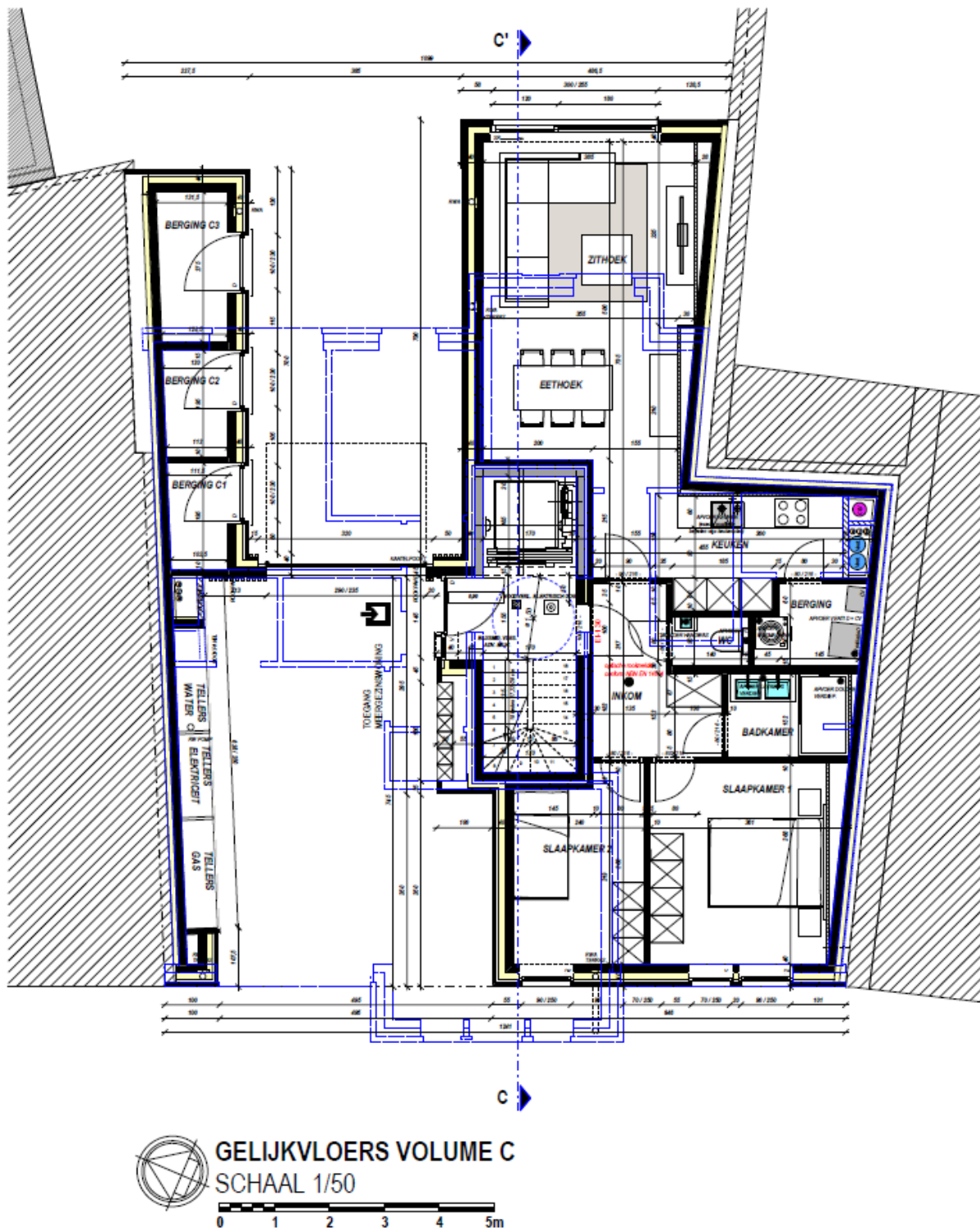

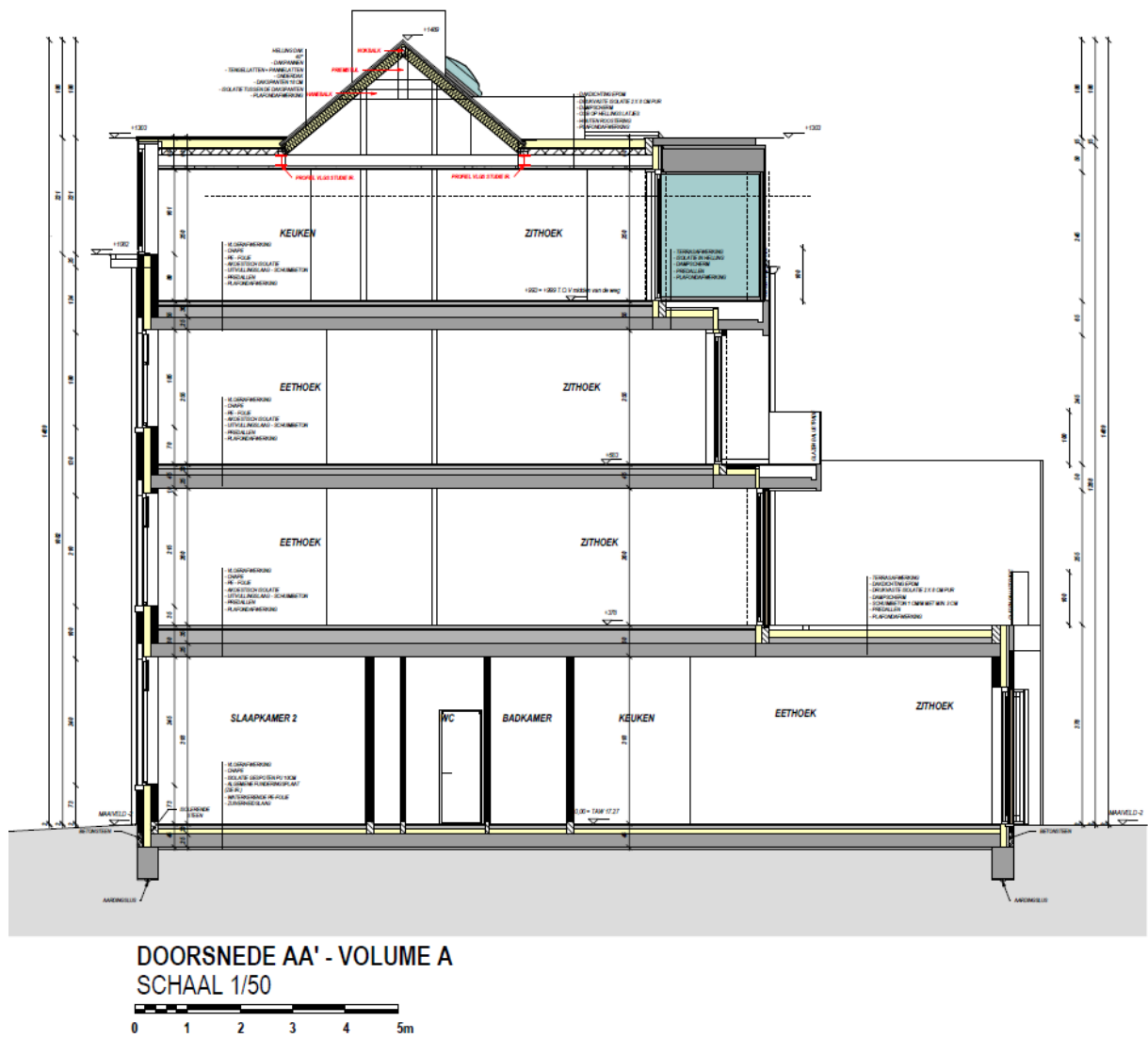
Figuur 14: Grondplan gelijkvloers bouwvolume B (Bron: Architectenburo Berkein).

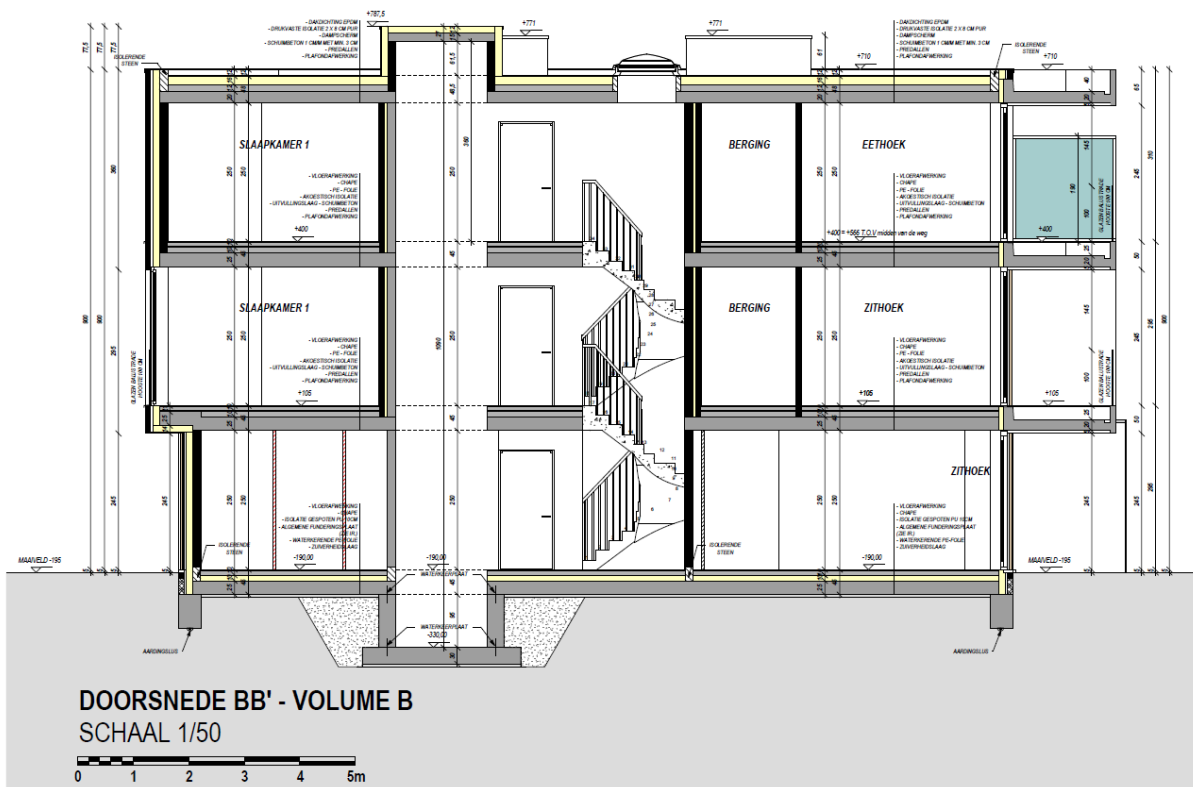
Figuur 15: Grondplan gelijkvloers bouwvolume C (Bro: Architectenburo Berkein).

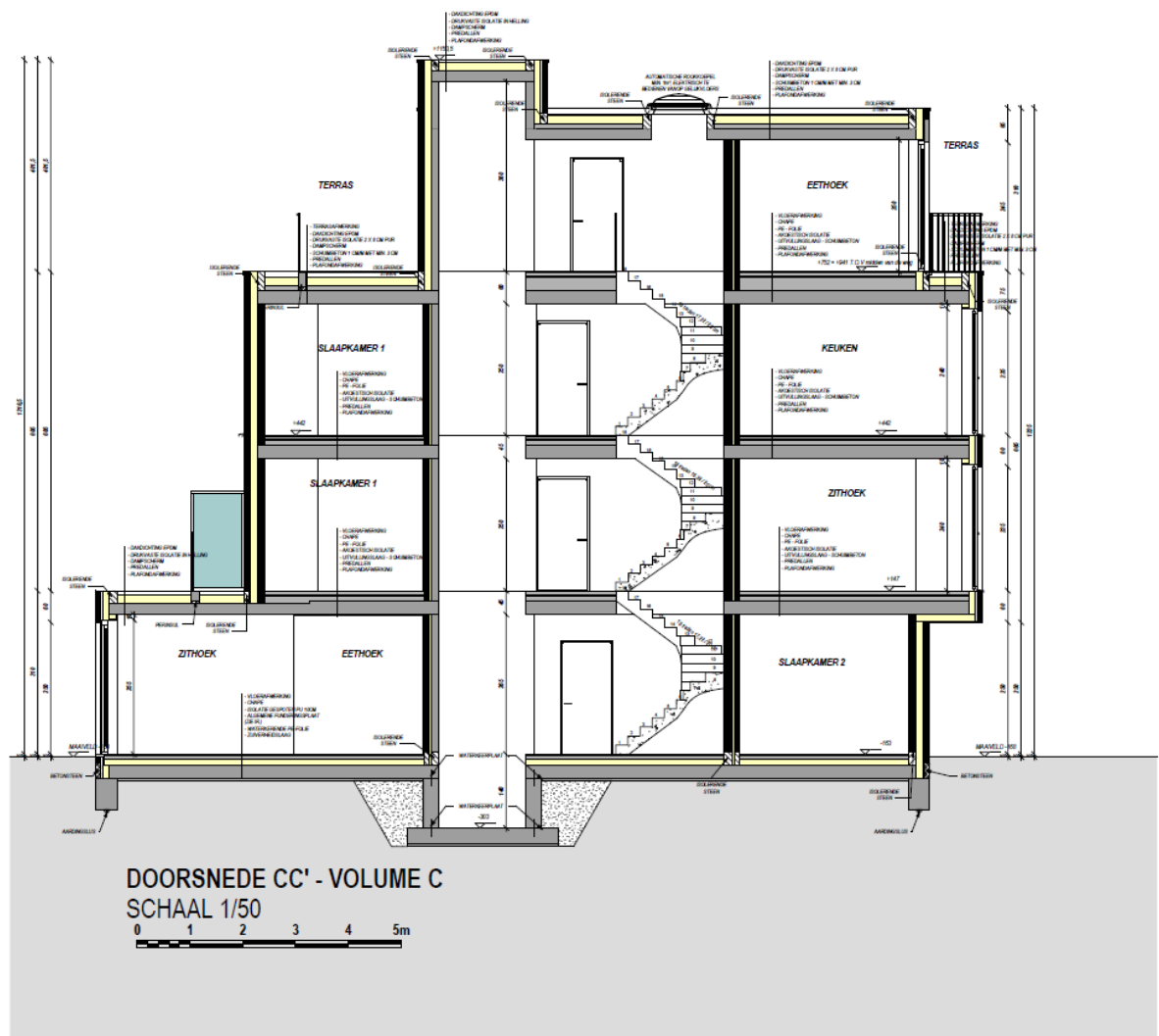

Figuur 16: Snede AA' van bouwvolume A (Bron: Architectenburo Berkein).

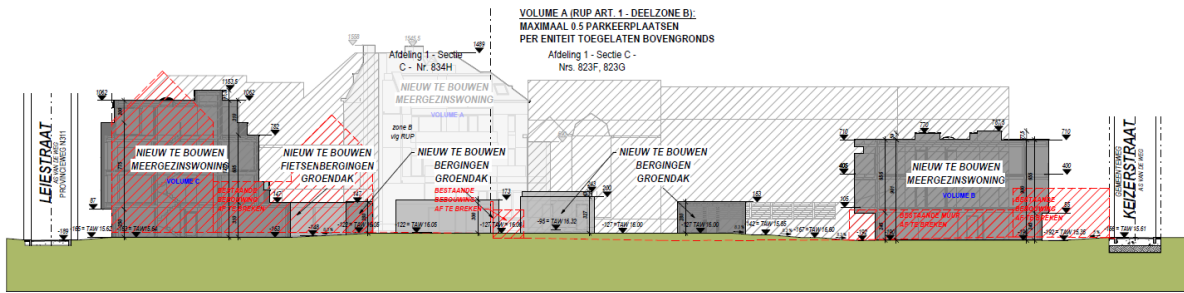

Figuur 17: Snede BB' van bouwvolume B (Bron: Architectenburo Berkein).

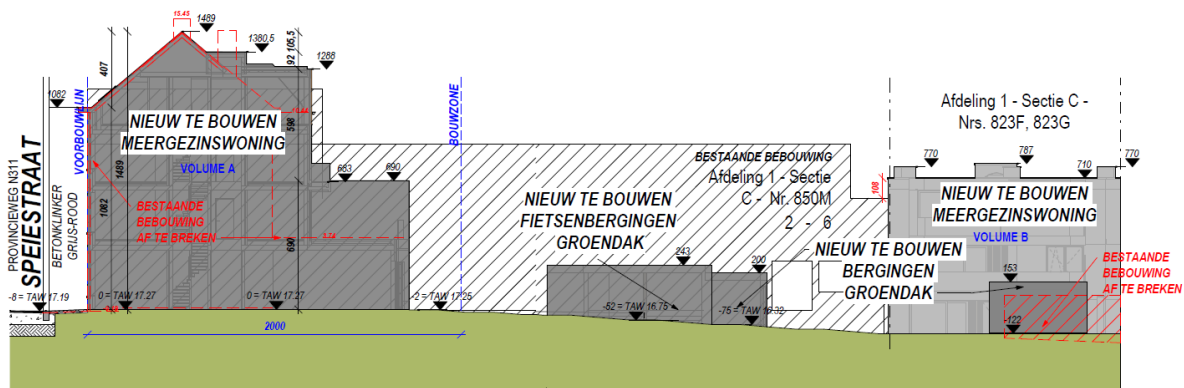

Figuur 18: Snede CC' van bouwvolume C (Bron: Architectenburo Berkein).

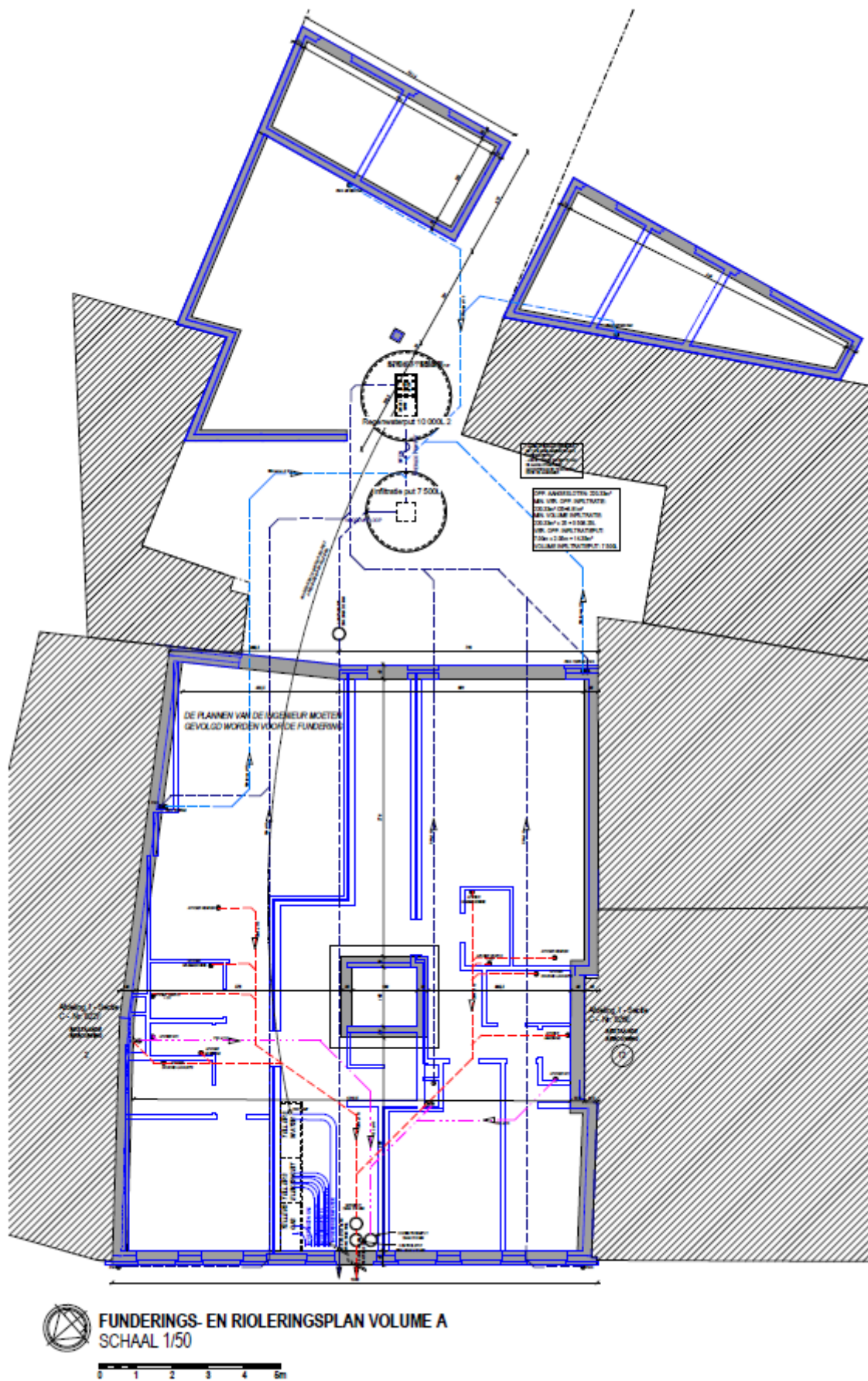

TERREINPROFIEL A-A - NIEUWE TOESTAND
SCHAAL 1/200

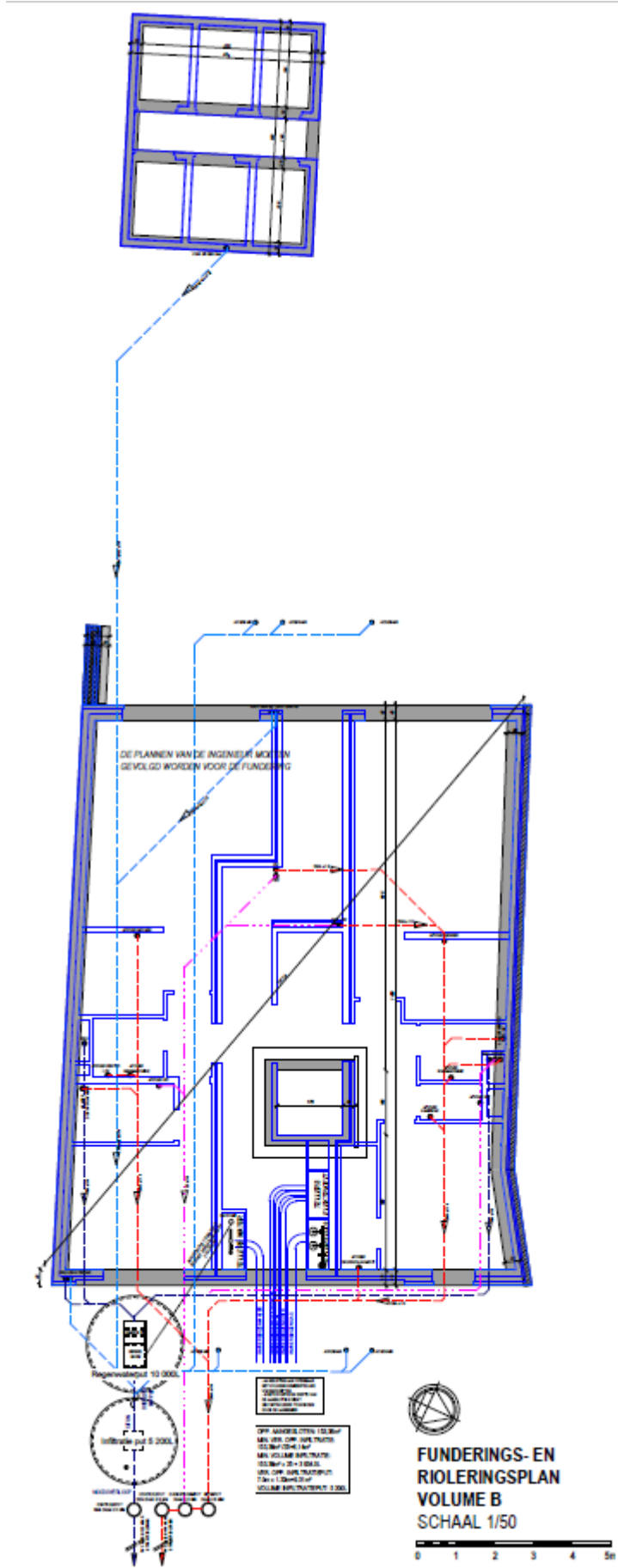
TERREINPROFIEL B-B - NIEUWE TOESTAND
SCHAAL 1/200
0 1 2 3 4 5m

Figuur 19: Terreinprofielen A-A en B-B (Bron: Architectenburo Berkein).

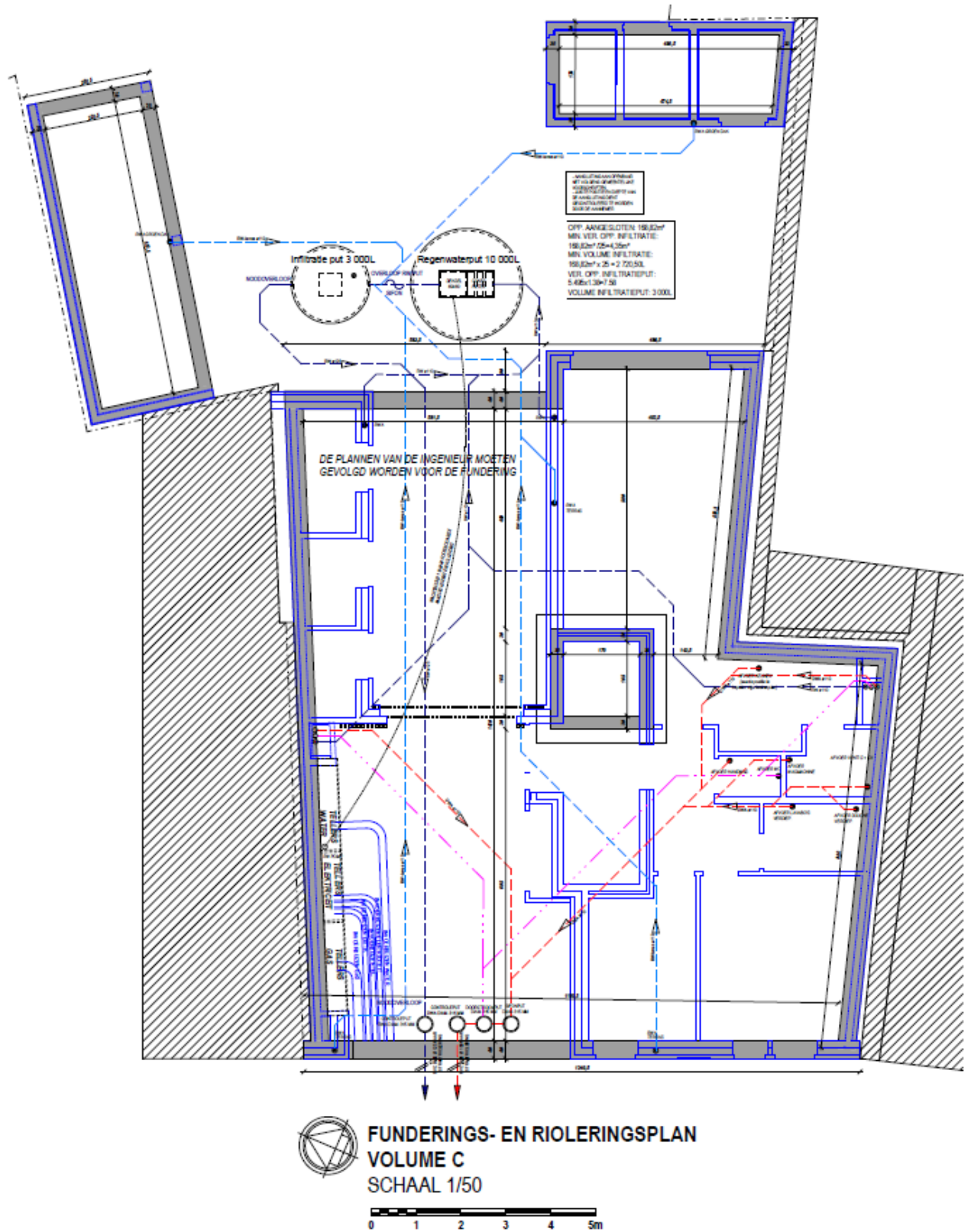
Figuur 20: Funderings- en rioleringsplan bouwvolume A (Bron: Architectenburo Berkein).

Figuur 21: Funderings- en rioleringsplan bouwvolume B (Bron: Architectenburo Berkein).

Figuur 22: Funderings- en rioleringsplan bouwvolume C (Bron: Architectenburo Berkein).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

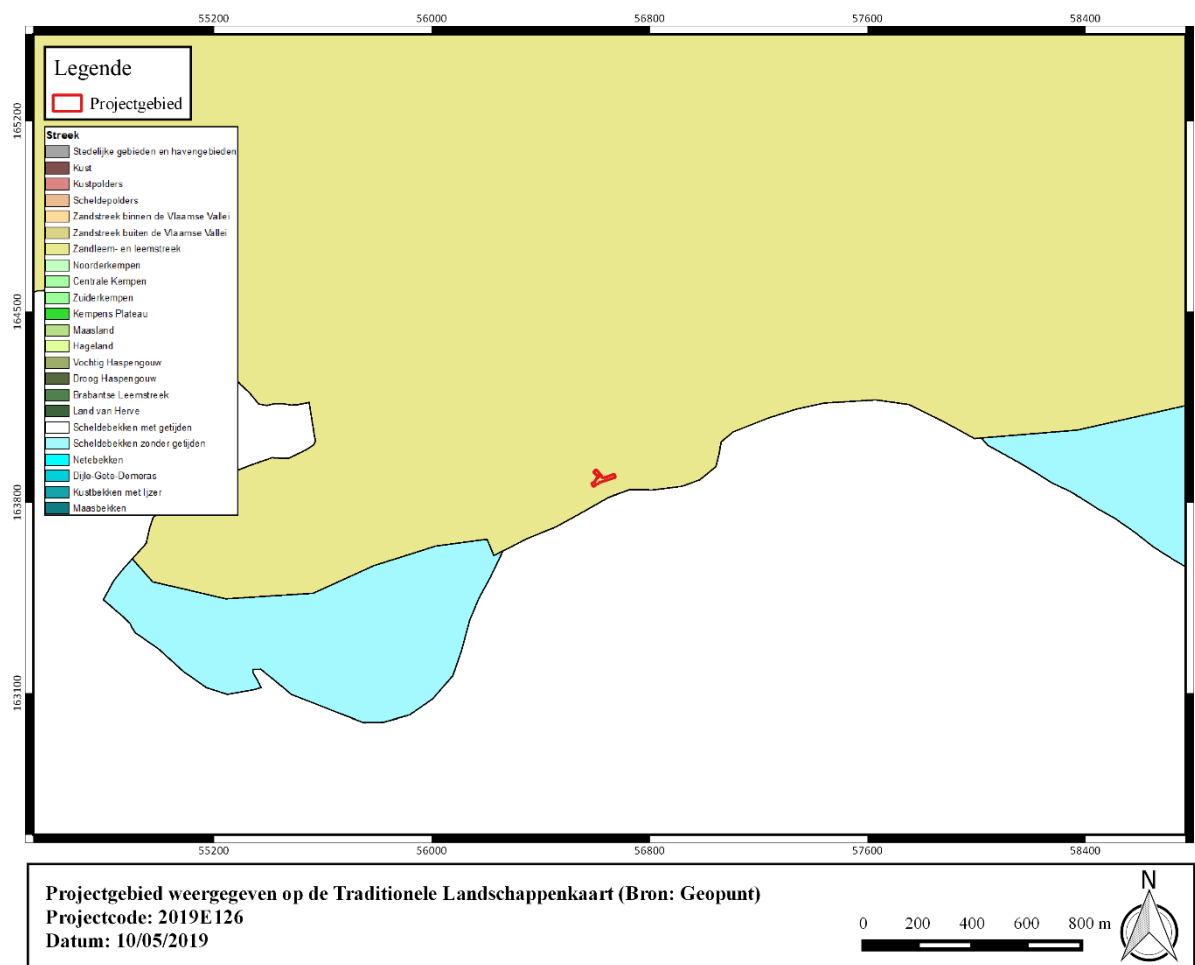
<i>Bron</i>	<i>Informatie</i>
Landschappelijke situering	Zandleem- en leemstreek
Tertiair	Lid van Moen (Fm. Kortrijk)
Quartair	Type 3a: fluviatiele afzettingen / eolische afzetting / hellingsafzettingen / fluviatiele afzetting
Bodentypes	OB
Potentiële bodemerosie	Geen info
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	15 – 17,2 m TAW
Hydrografie	Leiebekken (deelbekken; Grensleie) Waterlopen: Leie, Sint-Jansbeek

1.4.1.1 Landschappelijke situering

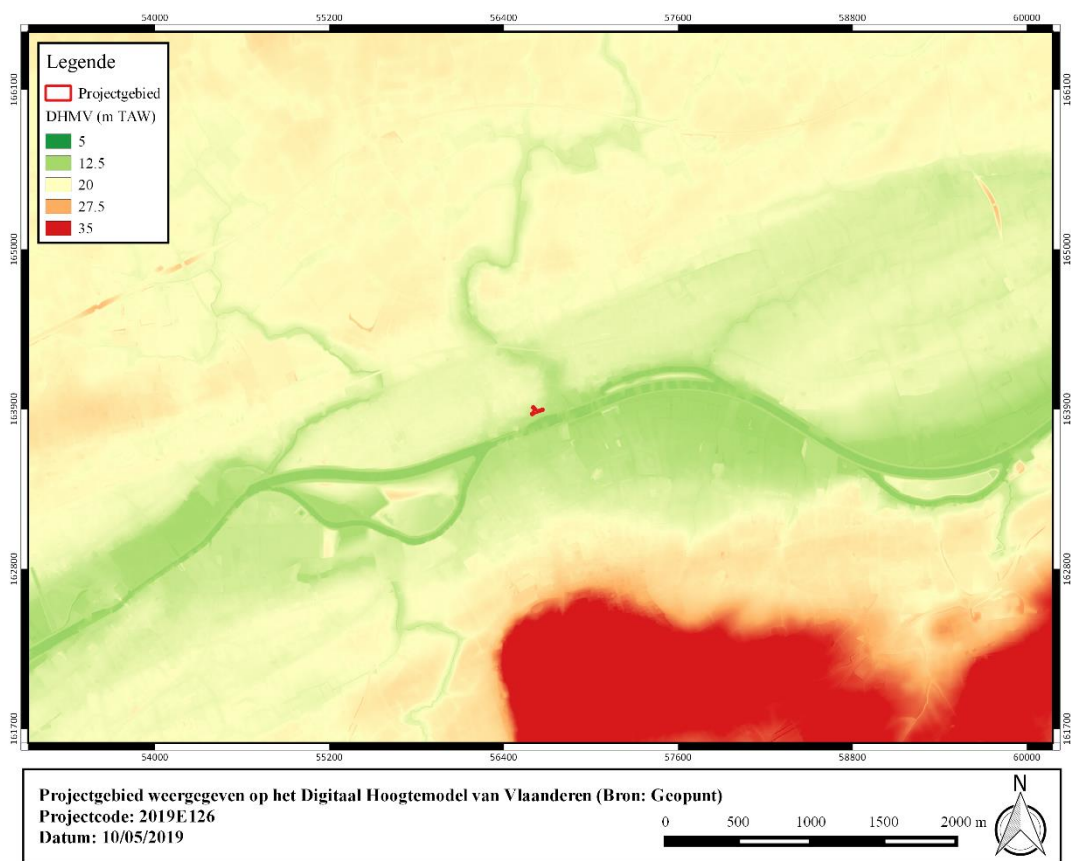
Landschappelijk gezien is Wervik gelegen in de zandleem-leemstreek. Wervik is te situeren aan de samenvloeiing van de Leie en de Sint-Jansbeek. De gemeente kent een matig golvend landschap dat vanaf de Leievallei in noordelijke richting gestaag verhoogt. De hoogte van het projectgebied varieert tussen 15 en 17,2 m TAW.

Hydrografisch is het plangebied gelegen in het Leiebekken (deelbekken: Grensleie). Er is geen informatie gekend over de potentiële bodemerrosie binnen de contouren van het onderzoeksterrein.

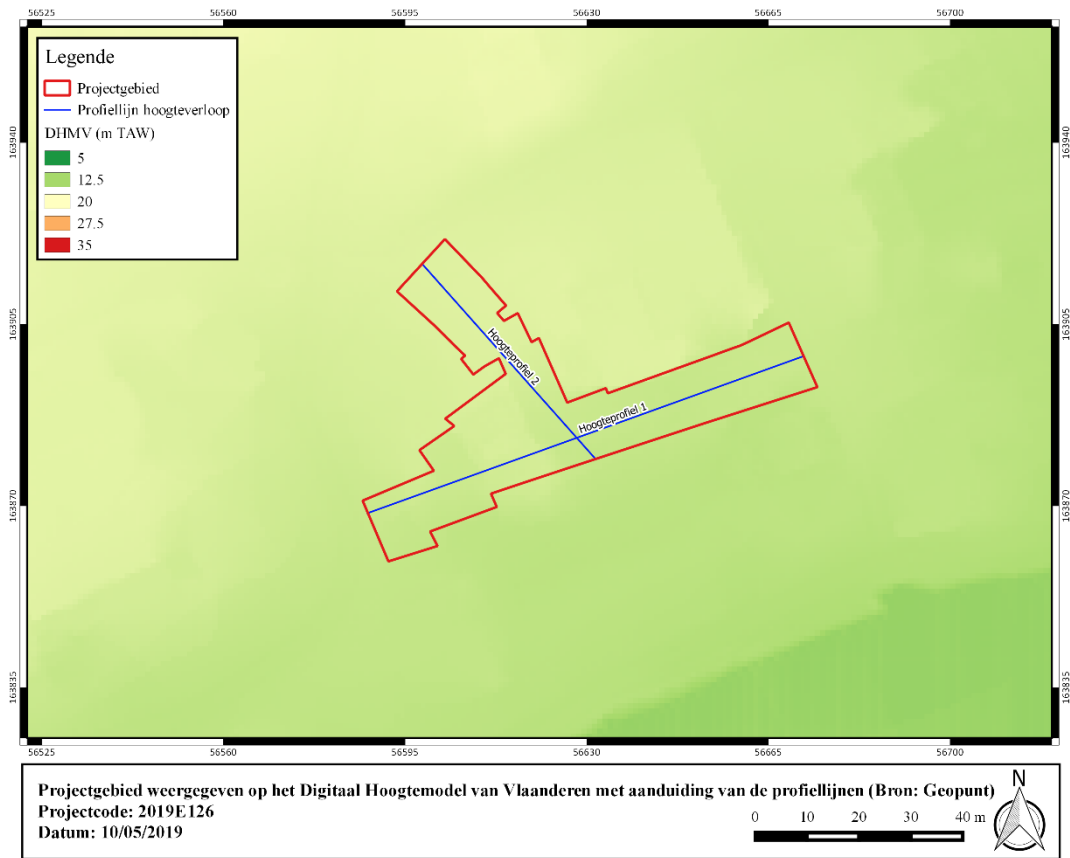

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

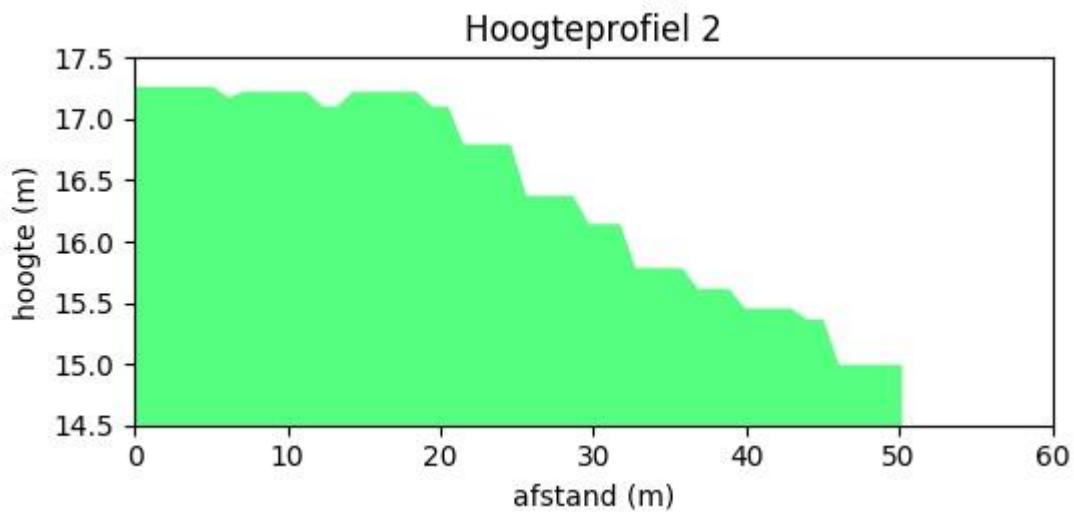
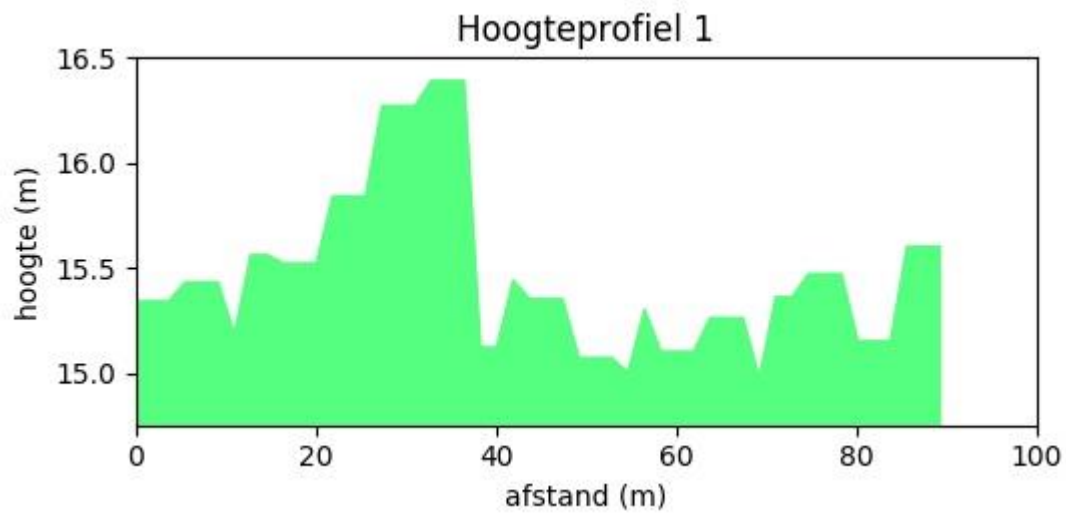

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

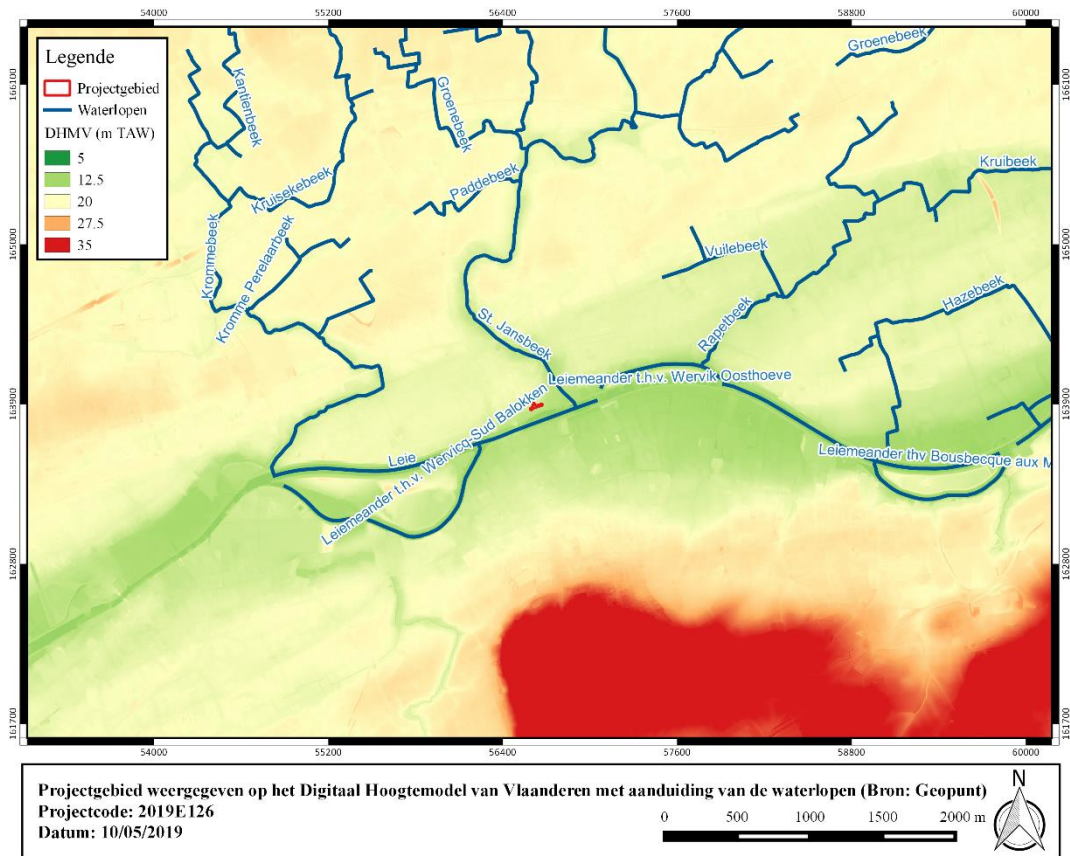

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van de profiellijnen (Bron: Geopunt).

Figuur 26: Hoogteverloop, ZW-NO en NW-ZO (Bron: Geopunt).

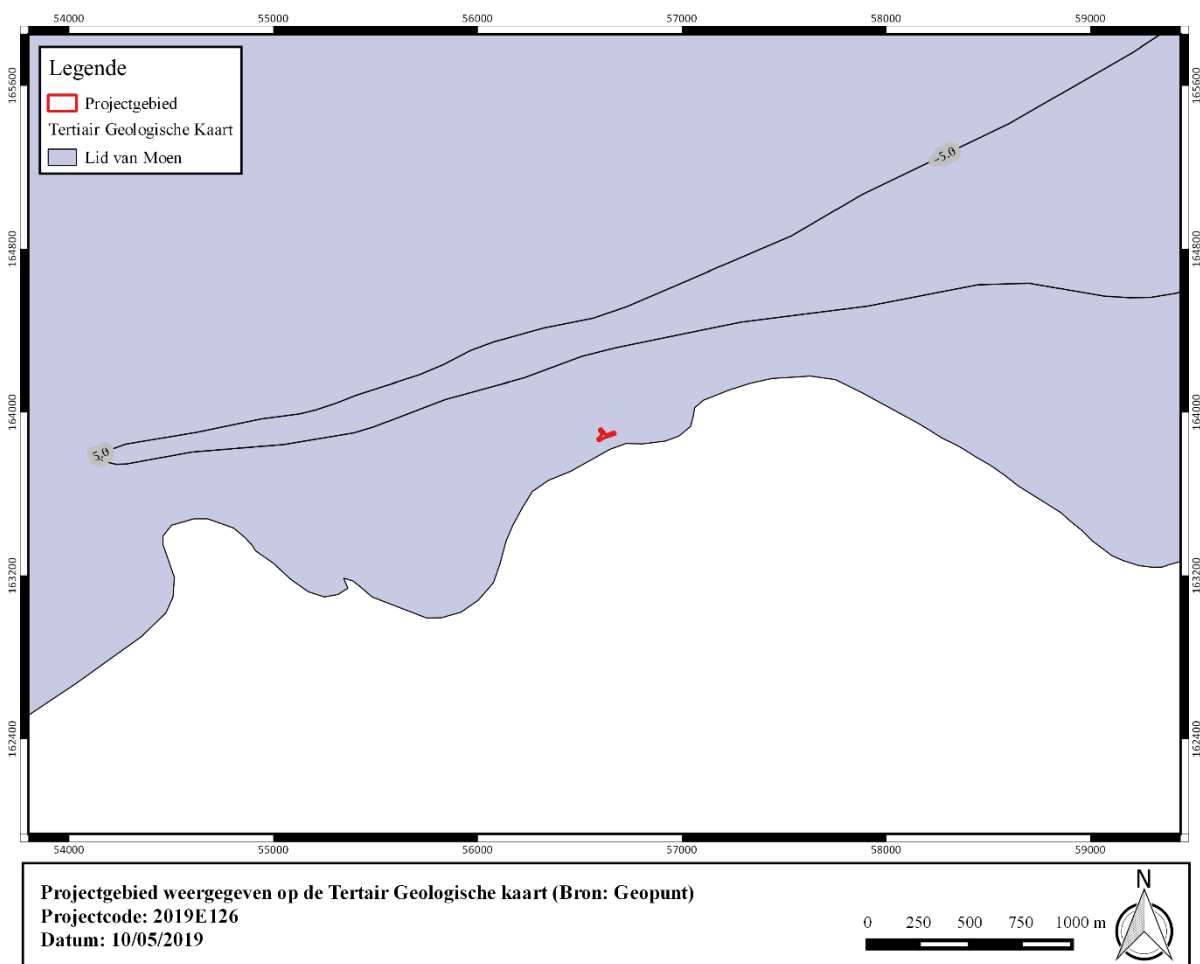
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in de Formatie van Kortrijk. Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

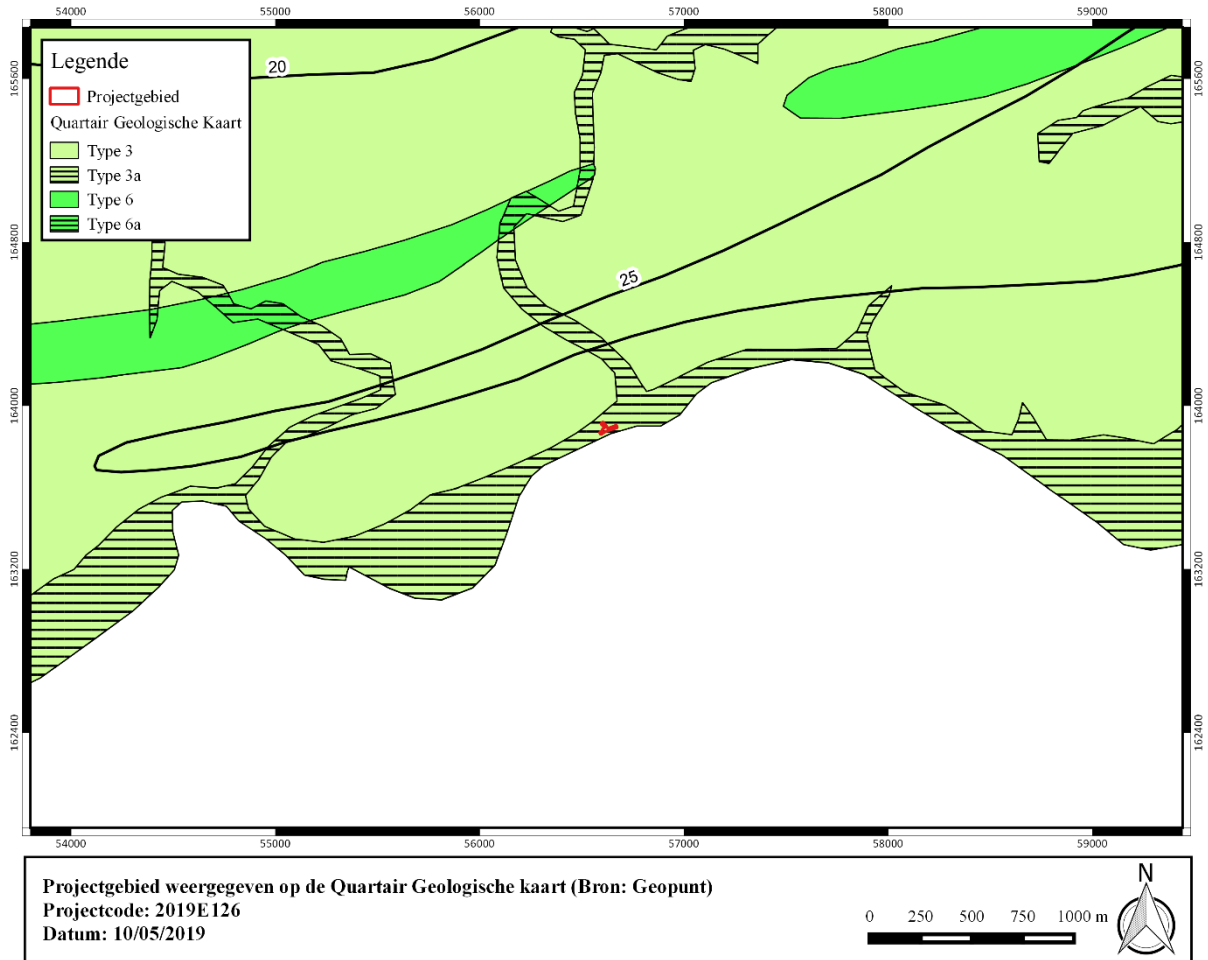
Het **Lid van Moen** is afgezet tijdens een periode van zeespiegelschommelingen, wat resulteerde in een heterogeen sedimentpakket. Het is een grijze kleiige silt, waartussen intercalaties voorkomen van zand met grof glauconiet of gebroken schelpresten. Deze grove lagen zijn vermoedelijk afgezet tijdens stormperiodes (tempestieten). Naar het noorden en noordoosten toe gaat deze eenheid over naar een meer homogene kleiigere afzetting.

Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 3a**. Het bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan gevolgd door een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen. Binnen deze afzetting kunnen mogelijk hellingsafzettingen van het Quartair voorkomen. Lokaal kan deze eolische afzetting afwezig zijn. De top bestaat uit een fluviatiele afzetting (organochemisch en perimarien inclus) van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal.

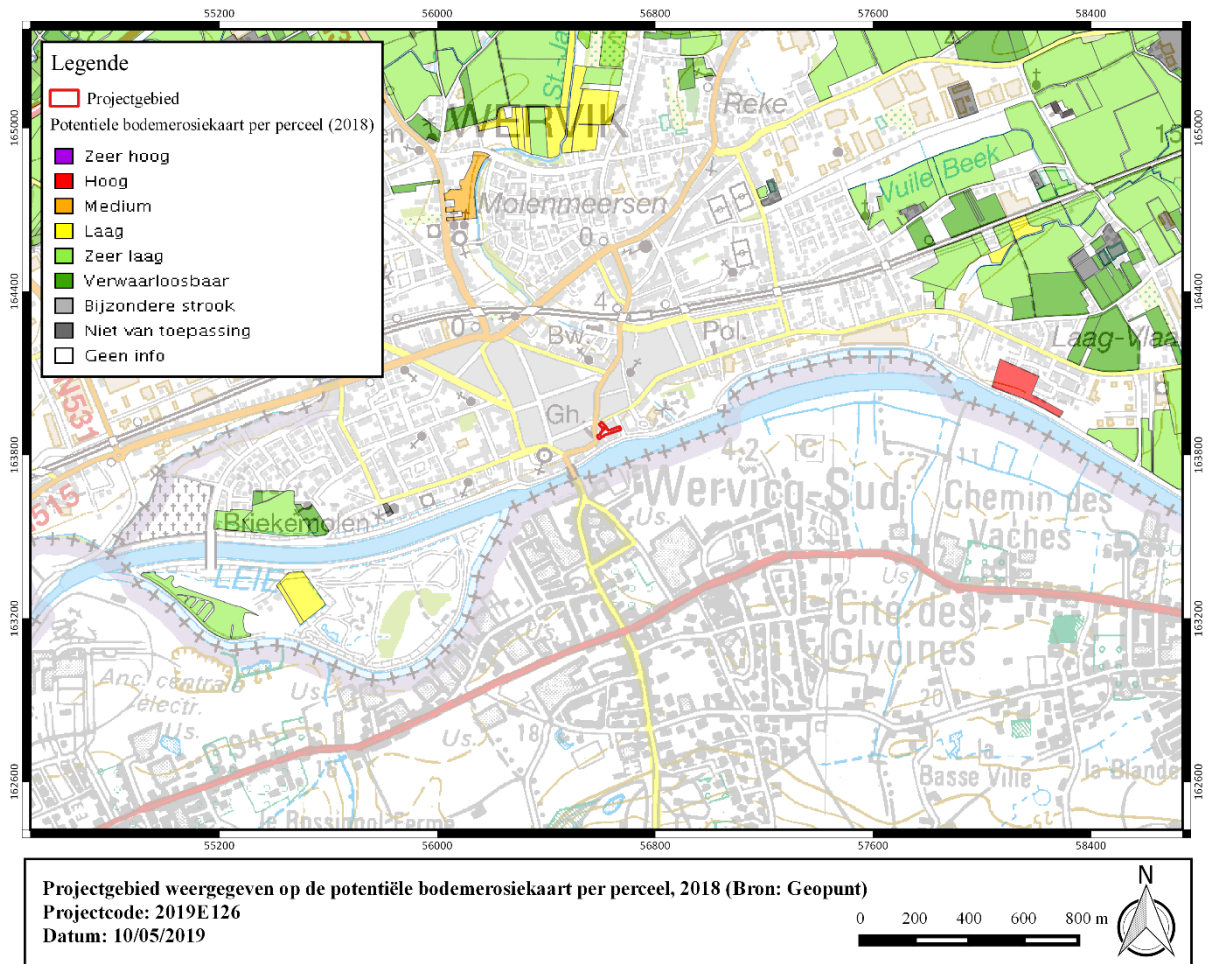

Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

Figuur 31: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel, 2018 (Bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Pre-Romeins en Romeins Wervik

De oudste resten betreffende menselijk aanwezigheid in Wervik stammen uit de neolitische periode. Ook resten uit de ijzertijd werden her en der aangetroffen.

Er is pas sprake van een nederzetting tijdens de Romeinse periode, een zogenaamde *vicus*³. Hoe deze nederzetting tot stand kwam, wat precies de indeling ervan was zijn maar enkele vragen die tot op heden nog op een antwoord wachten. De thesis van Arne Verbrugge⁴ geldt nog steeds als basiswerk waarin de onderzoeksvragen omtrent het ontstaan en evolutie van de *vicus* aan bod komen. Hoe dan ook ontstaat de Romeinse nederzetting vermoedelijk in de vroeg-Romeinse periode aan een belangrijke handelsweg, namelijk de weg Boulogne-Bavay. Het is niet uitgesloten dat deze nederzetting in oorsprong een eerder militair karakter had. In het huidige stratenpatroon durven sommigen terecht aanduidingen voor een militair kamp te herkennen.⁵

Wervik wordt vermeld als *Viroviacum* op de Peutingerkaart (*Tabula Peutingeriana*) uit de 13de eeuw en het *Itinerarium Antonini*⁶ uit de 3de eeuw. Toch werd *Viroviacum* pas kort na WOII geassocieerd met Wervik. De *vicus* kende een bloeiperiode in de 1ste en 2de eeuw n. Chr. dankzij een bloeiende handel langs de weg Bavay-Boulogne. Ondanks het beperkte onderzoek dat tot op heden verricht werd, wordt algemeen aangenomen dat de *vicus* begrensd wordt door de Leie en door de St.-Jansbeek en de Hoge Plankebeek, twee zijbeken van de Leie. De kern van de *vicus* spreidt zich uit over het huidige stadscentrum, nl. de Nieuwstraat, de Ooievaarstraat, de Groenstraat, de Donkerstraat, de Duivenstraat en de Steenakker.⁷ A. Verbrugge berekende, op basis van enkele hypothetische gegevens, dat de oppervlakte van de Romeinse nederzetting minimum 16 ha bedroeg. Deze oppervlakte zou overeenstemmen met de oppervlakte van de grootste rurale centra, zoals Jülich (10ha), Elst (15ha), Liberchies (20ha) en Dalheim (25ha).⁸

---

³ Een *vicus* wordt door de antieke auteurs omschreven als een landelijke nederzetting die door jaarlijks verkozen magistraten werd bestuurd. Eer werd recht gesproken en vonden markten plaats. De nederzetting kwam tot aanzien door het drukke reizigersverkeer en de daarmee gepaarde bouw van herbergen, hotels, ... Heel vaak ontstonden vici langs belangrijke (handels)wegen. (Nouwen, 2006, p. 78.)

⁴ Verbrugge, A. 2004: *Viroviacum. Verwerking, studie en interpretatie van het materiaal uit een aantal Romeinse kelderkuilen uit de opgravingen op het St-Maartensplein in Wervik (1989-1991) (West-Vlaanderen)*, onuitgegeven verhandeling Universiteit Gent .

⁵ Bonquet, T. & De Gryse, J., 2014, p.13.

⁶ De Peutingerkaart is een wegenkaart uit de 13de eeuw, die een antieke kaart uit het begin van de 3de eeuw kopieert. Mogelijk gaat deze kaart terug op een kaart uit de 1ste eeuw. Behalve Wervik wordt op de wegenkaart enkel nog Tongeren aangeduid, wat wijst op het grote belang van Wervik. Het reisboek van Antoninus is een oplistings- en afstandenlijst van wegen, steden en haltestations, daterend uit de 3de eeuw.

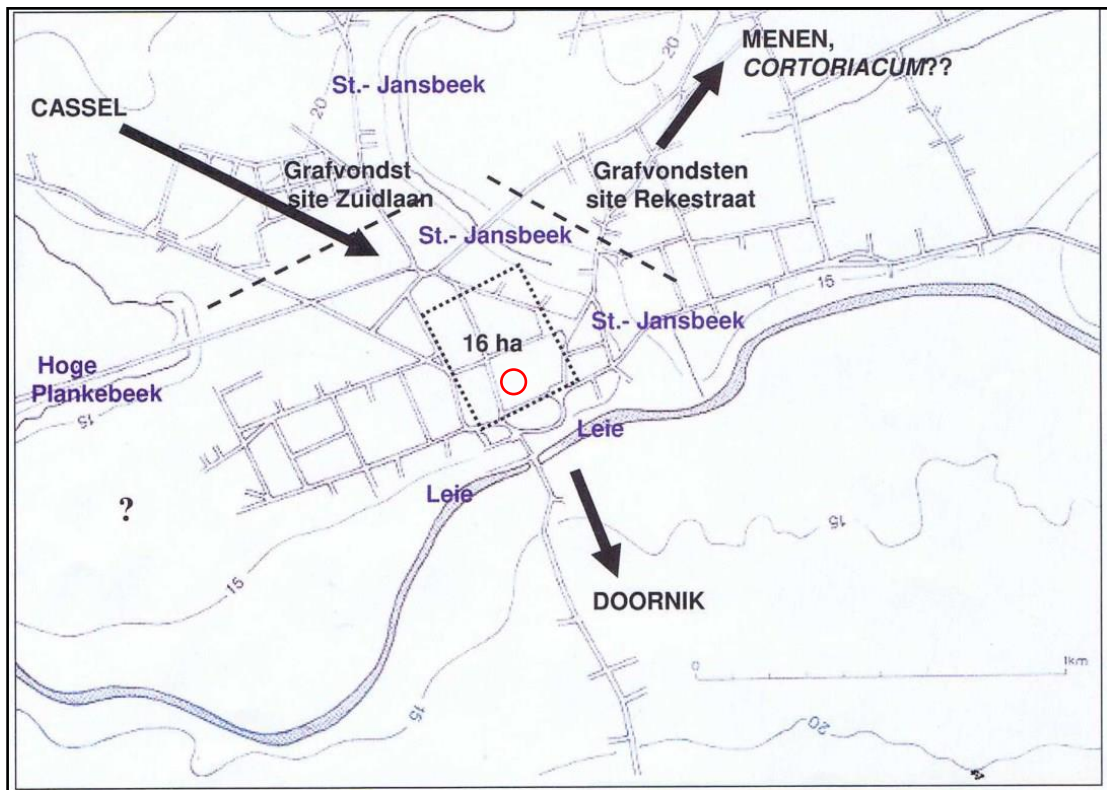
⁷ Bonquet, T. & De Gryse, J., 2014, p.13.

⁸ Bonquet, T. & De Gryse, J., 2014, p.14.

Figuur 32 Detail van de Peutinger-kaart met aanduiding van Wervik (bron: www.euratlas.net).

Figuur 33 Begrenzing vicus. (Verbrugghe, A., 2004, p. 26).

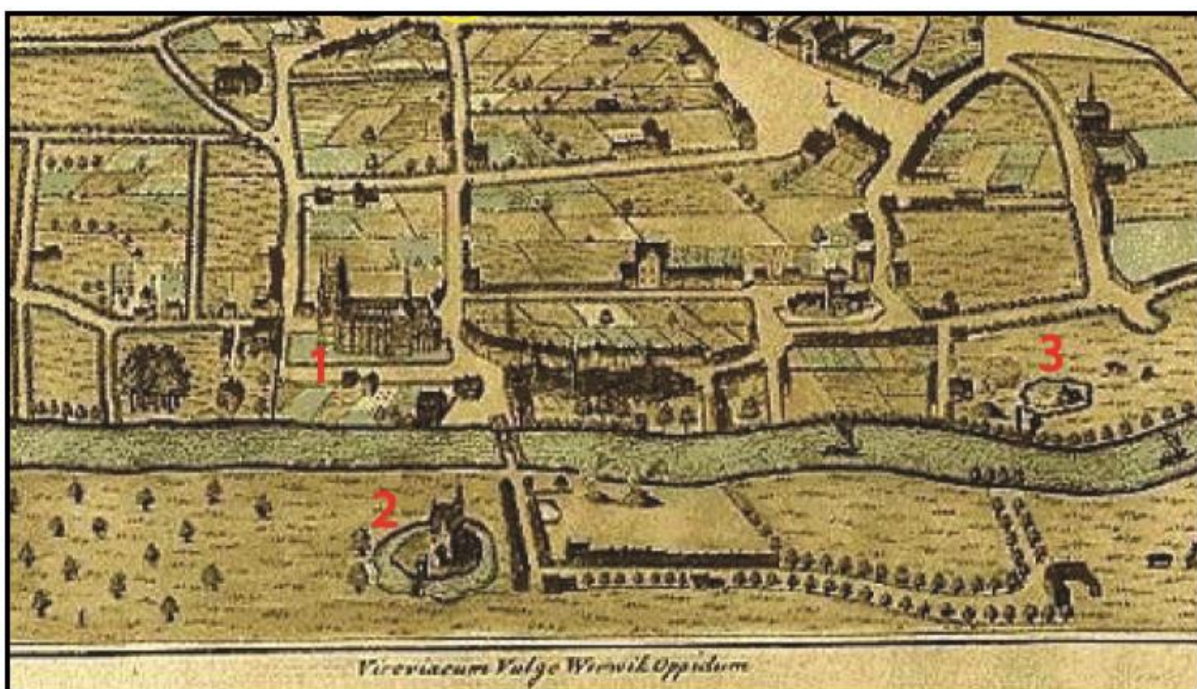
Middeleeuwen - heden

De Sint-Maartenskerk, die mogelijk teruggaat tot de 10de eeuw, ontstond waarschijnlijk als kapel van de heerlijkheid Oosthove. De burcht van deze heerlijkheid situeerde zich op de noordelijke Leieoever, ter hoogte van de huidige Speiestraat. Vanaf de eerste helft van de 12de eeuw geraakte de burcht Oosthove echter in verval, ten voordele van de omwalde burcht van de heerlijkheid Wervik (huidige Wervicq-Sud) die zich aan de overzijde van de Leie bevond. Deze verschuiving zou te verklaren zijn door de wraak van de graaf van Vlaanderen voor de betrokkenheid van de heren van Oosthove bij de moord op Karel de Goede (1127). Een andere reden is eerder van economische aard, nl. de toenemende handelsactiviteit nabij de Leieovergang.

Dankzij de opkomst van de Wervikse draperie, eind 12de eeuw, beleefde Wervik vooral in de 14de eeuw een grote bloeiperiode. In de 16de eeuw viel de groei volledig stil, o.a. t.g.v. stadsbranden, godsdienstoorlogen en pestepidemieën. De teloorgang van de stad komt duidelijk tot uiting, wanneer de stadsafbeelding Deventer (ca. 1560) en Sanderus (1641) met mekaar geconfronteerd worden.

In 1713 wordt Wervicq-Sud definitief bij Frankrijk ingelijfd, de Leie wordt de staatsgrens. In Wervik kent de tabaksindustrie een bloei tussen 1710-1750. Tabaksteelt, -verwerking, -handel en -smokkel worden sedert dan verbonden met Wervik. Andere nijverheden die vooral in de 19de eeuw werden bedreven, hadden te maken met de verwerking van vlas, olieslagerijen en pottenbakkerijen. Tijdens de Franse bezetting in 1794-1814 wordt de stad zwaar geplunderd en beschadigd.

In WO I wordt Wervik bezet door de Duitse troepen die er hun hoofdkwartieren, veldhospitalen en opslagplaatsen oprichtten. De stad wordt in 1917 zwaar beschadigd tijdens de strijd om Ieper. Noodwoningen worden na Wapenstilstand opgericht en de stad wordt heropgebouwd volgens vooroorlogs stratenpatroon en inplanting. In WOII is er beperkte materiële schade tijdens het bombardement van 1940 en de strijd om de grensbrug in 1944.

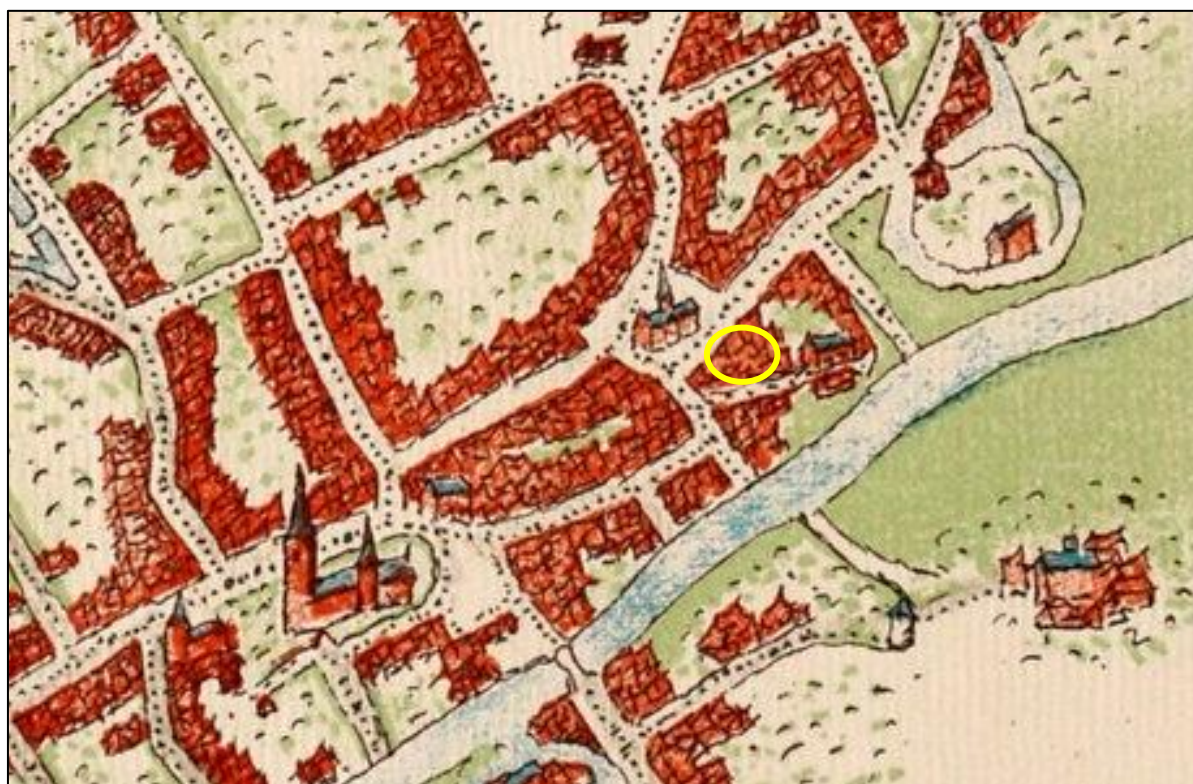
Figuur 34: Kaart van Sanderus (1641-1644); 1. Sint-Maartenskerk, 2. Burcht van Heerlijkheid Wervik, 3. Burcht Oosthove (<http://www.nieuwsbronnen.com/tenbunderen/wervik.htm>).

1.4.2.2 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

Het plangebied is op meerdere historische kaarten af te lezen. Hieronder worden zowel de Deventerkaart (1560), de Sanderuskaart (1640), Ferrariskaart (1777), de Atlas der Buurtwegen (1840), de Poppkaart (1842-1879), de topografische kaart Vandermaelen (1846-1854) en twee loopgravenkaarten besproken.

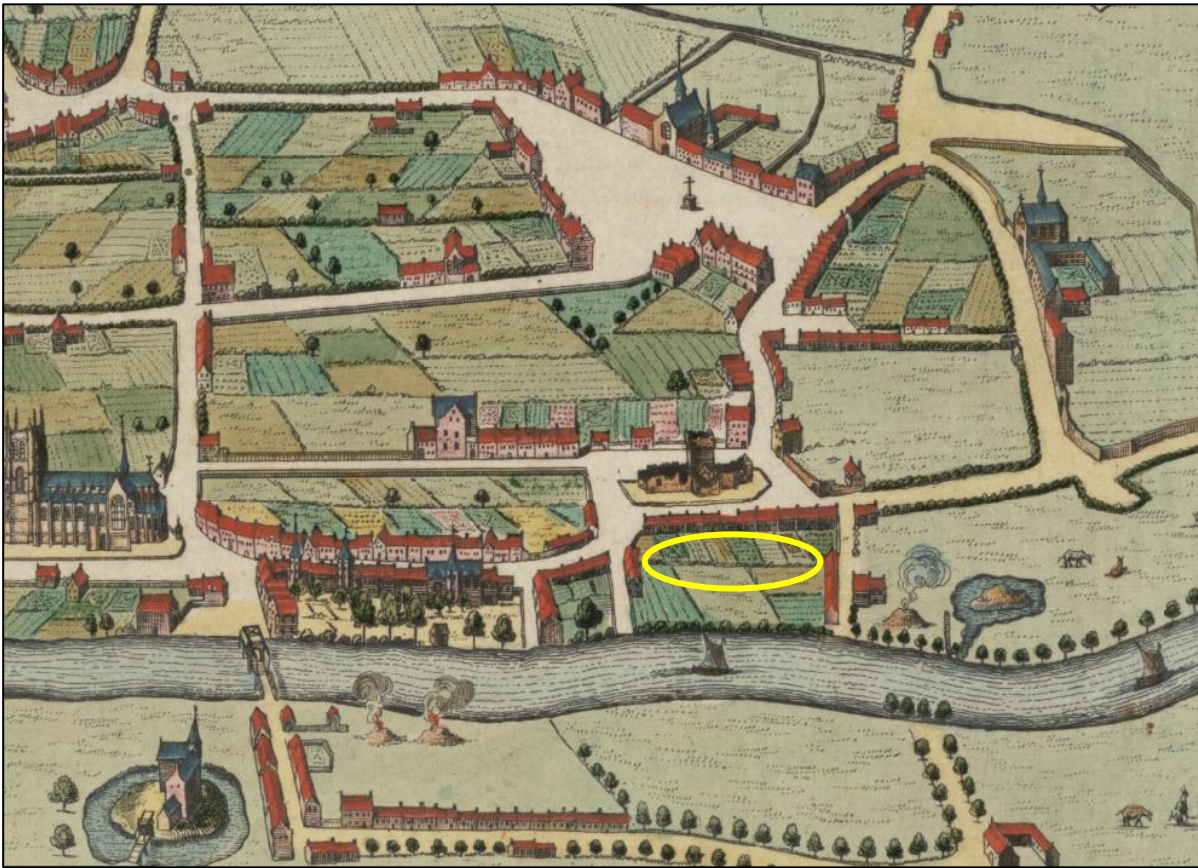
Jacob van Deventer tekende in de tweede helft van de 16de eeuw plattegronden van steden uit de Lage Landen, in opdracht van Filips II. Op de Deventerkaart uit 1560 is het stedelijk weefsel duidelijk op te merken. Binnen de contouren van het onderzoeksterrein is bebouwing aanwezig. Ten noorden van het onderzoeksterrein wordt de Sint-Maartenskerk afgebeeld. In het oosten van het plangebied kan de burcht Oosthove herkend worden. Ten zuiden van het plangebied is de Leie reeds zichtbaar. Op de kaart van Sanderus uit 1640 is de bebouwing ter hoogte van het plangebied verdwenen. Vermoedelijk staat een gebouw afgebeeld langs de Keizerstraat. Dit is echter niet met zekerheid vast te stellen. Het overige gedeelte van het plangebied wordt afgebeeld als open ruimte, ruraal gebied. Op de Ferrariskaart uit 1777 is ter hoogte van het Sint-Maartensplein een vrij groot gebouw zichtbaar. De rest van het projectgebied wordt als tuin afgebeeld. Ten noorden van het plangebied wordt de Sint-Maartenskerk niet meer weergegeven.

Het projectgebied wordt tevens afgebeeld op de Atlas der Buurtwegen uit 1840. Het beslaat meerdere percelen waarvan het perceelsnummer niet staat aangeduid. Ook hier is binnen de contouren van het projectgebied bebouwing zichtbaar. Deze waarnemingen gelden tevens voor de Poppkaart uit 1842-1879, de topografische kaart Vandermaelen uit 1846-1854 en de loopgravenkaarten van 1916 en 1917. De loopgravenkaarten geven binnen het plangebied geen defensieve structuren weer. Ten oosten van het onderzoeksterrein is een militaire weg weergegeven die via een brug over de Leie loopt.

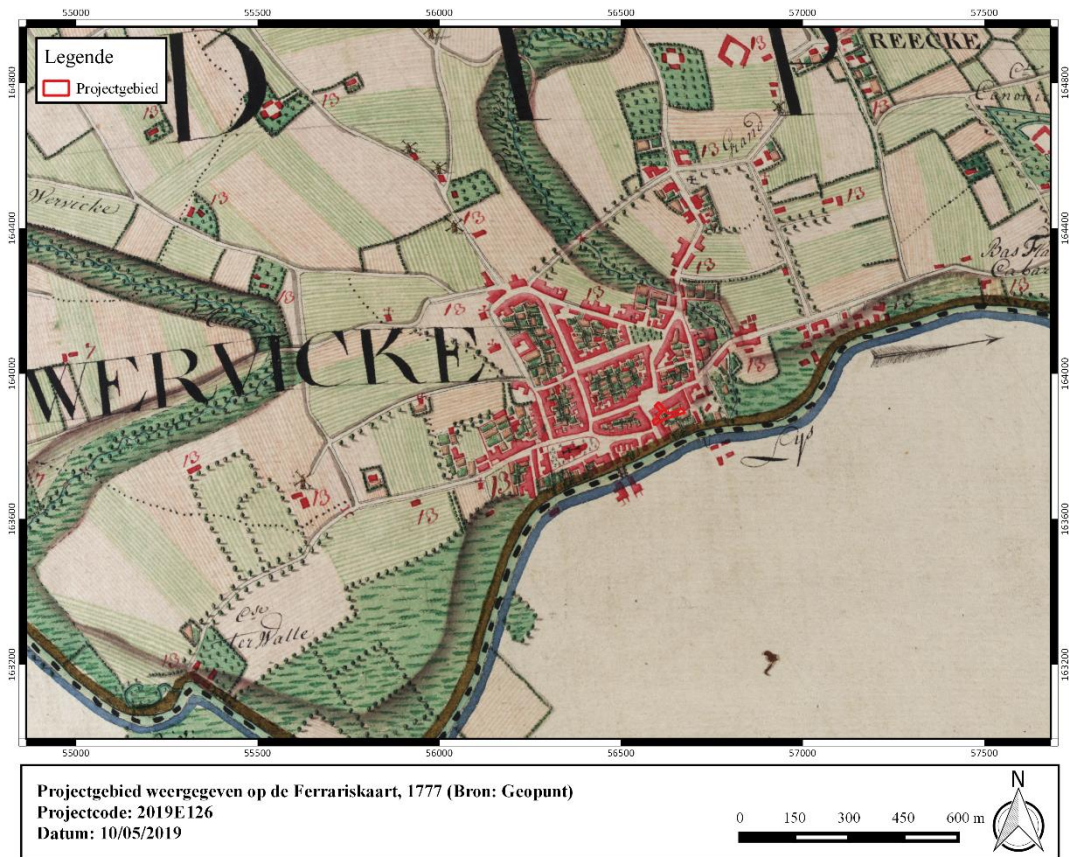

Figuur 35: Projectgebied weergegeven op de Deventerkaart, ca. 1560 (Bron: KBR).

Figuur 36: Projectgebied weergegeven op de Sanderuskaart, ca. 1640 (Bron: Geopunt).

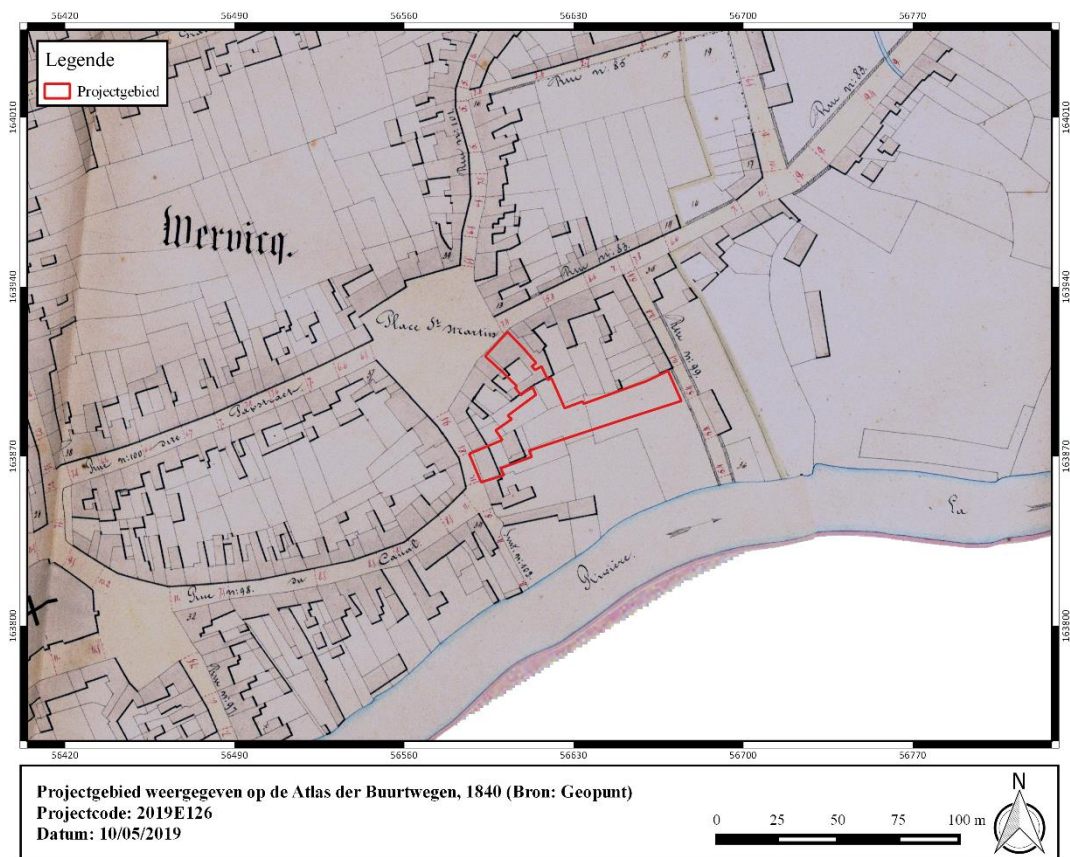

Figuur 37: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1777 (Bron: Geopunt).

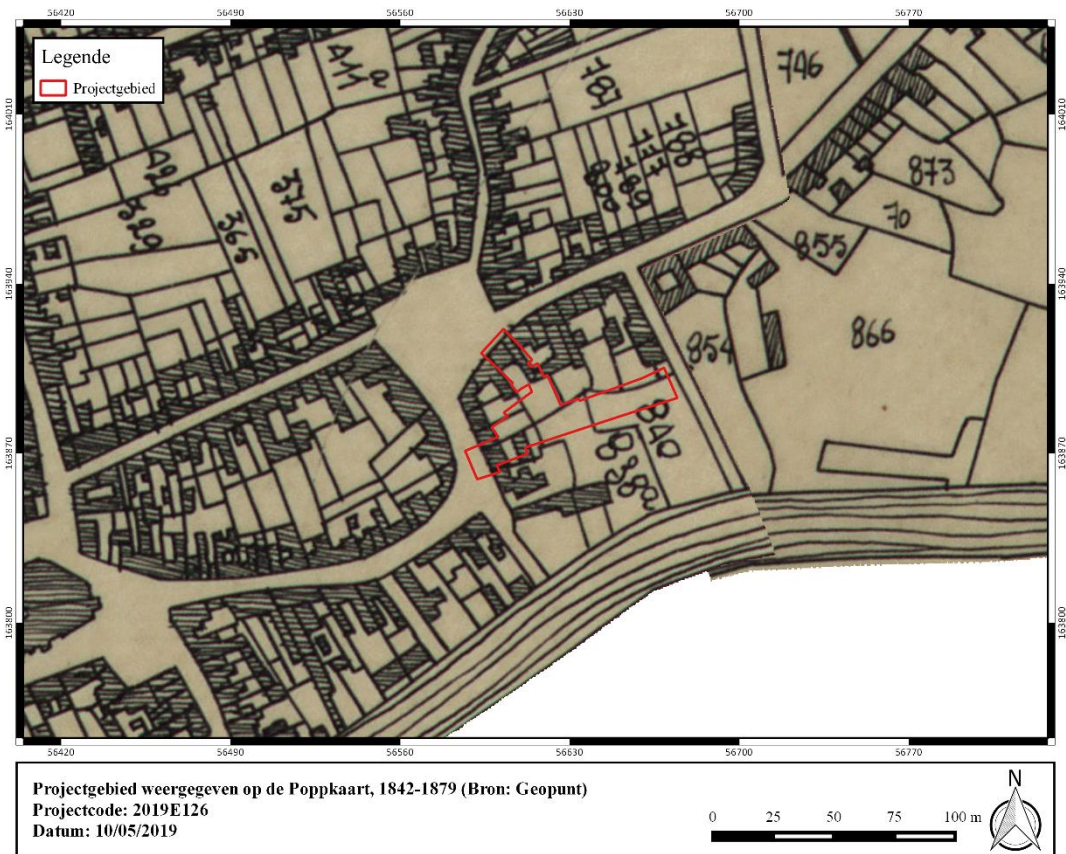
Figuur 38: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-177 (Bron: Geopunt).

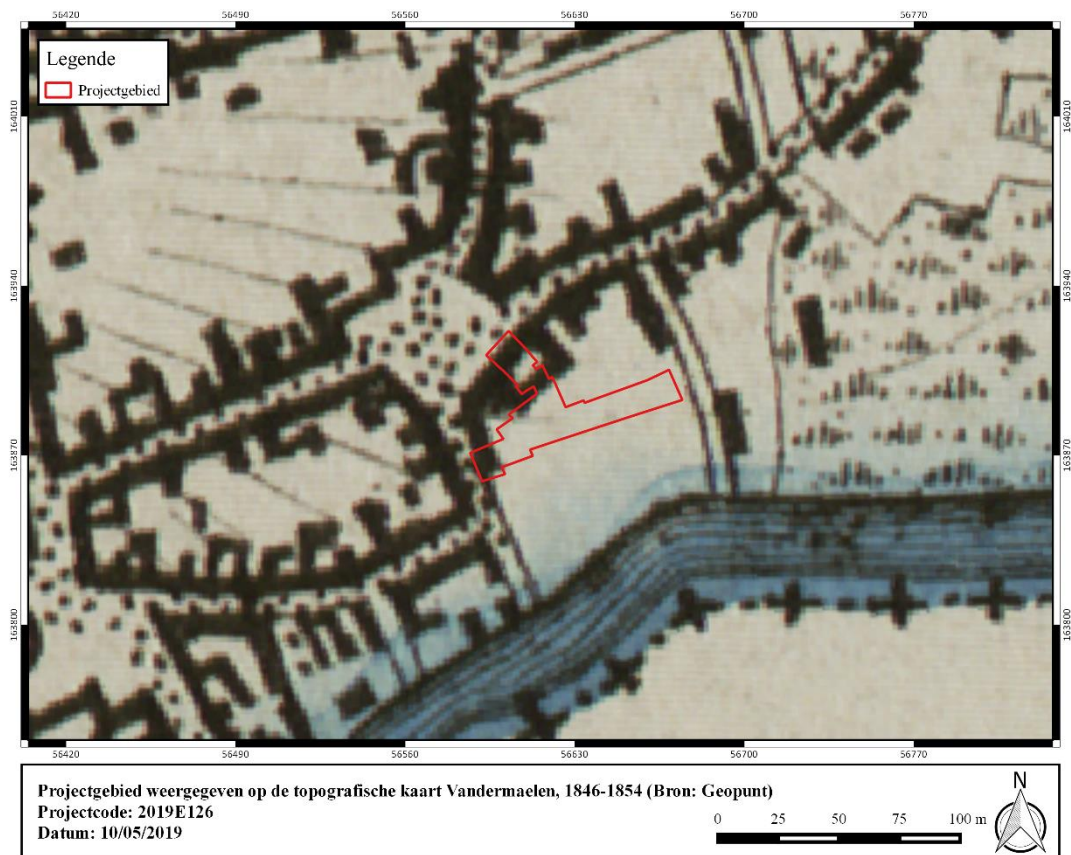
Figuur 39: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

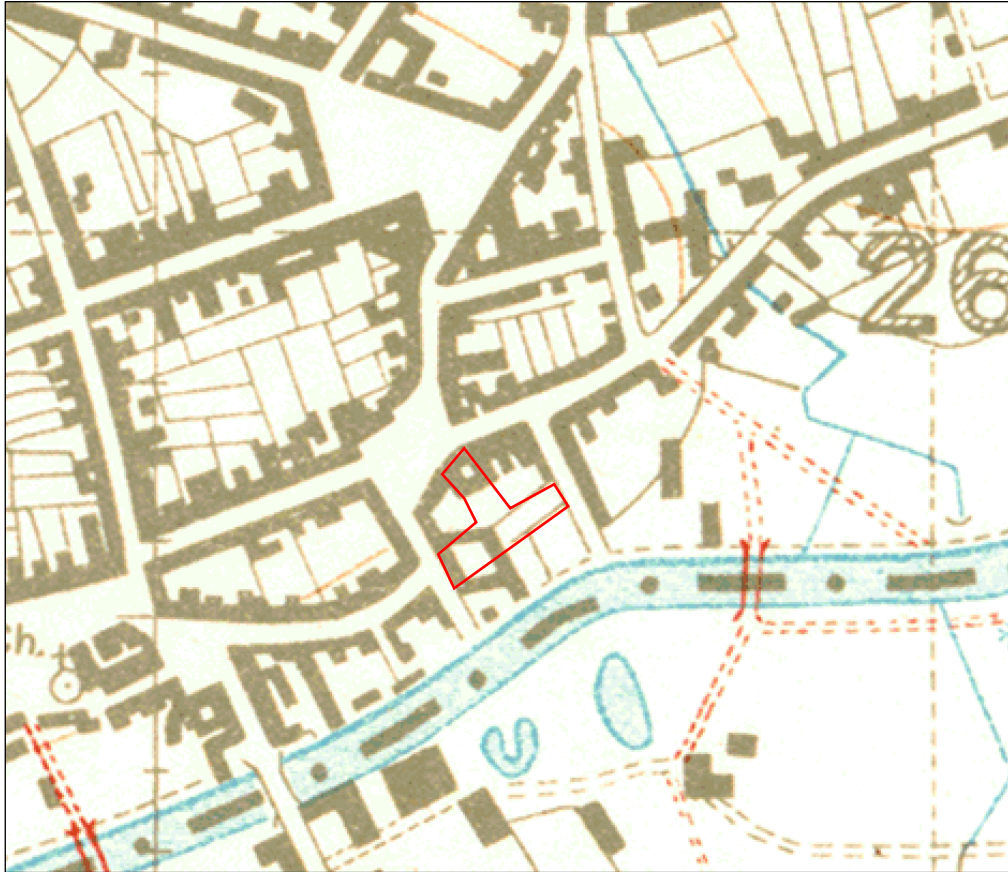

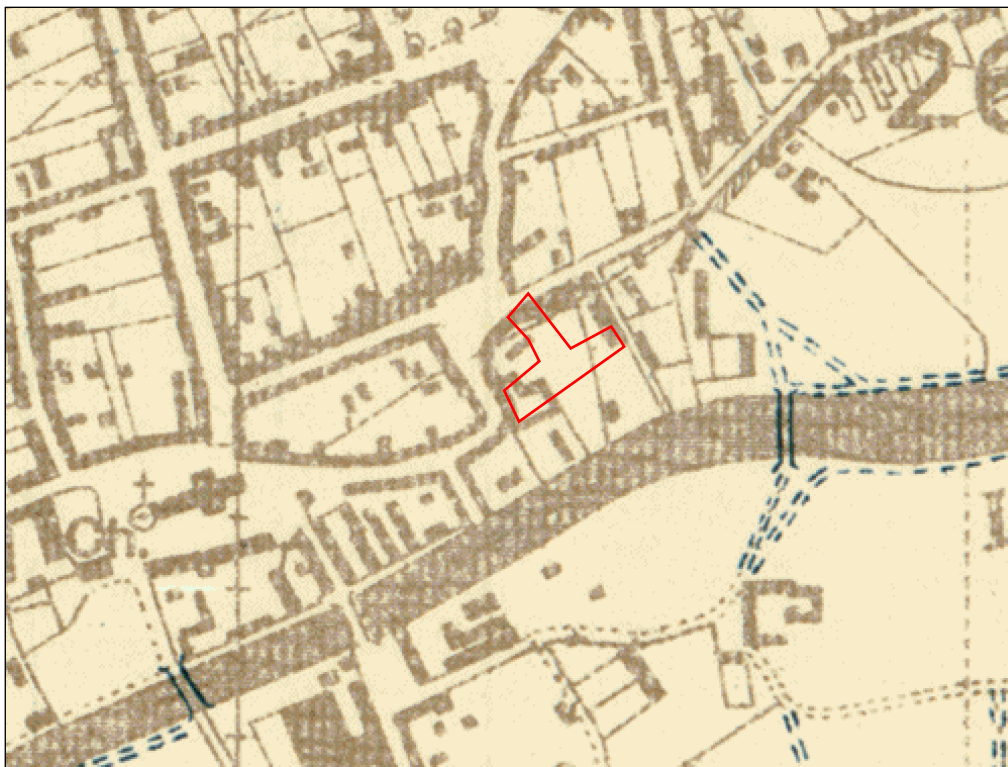
Figuur 40: Projectgebied weergegeven op de Popkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

Figuur 41: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart Vandermaelen, 1846-1854 (Bron: Geopunt).

Figuur 42: Projectgebied weergegeven op de loopgravenkaart, juli 1916 (Bron: Memory Maps - 10-28SE1-3D-290716).

Figuur 43: Projectgebied bij benadering weergegeven op de loopgravenkaart, augustus 1917 (Bron Memory Maps - 10-28SE1-6A-300817-Wervicq)

1.4.2.3 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Binnen het plangebied zijn geen archeologische waarden gekend. In de directe en ruime omgeving werden enkele archeologische vaststellingen gedaan.

Net ten noordwesten van het projectgebied, ter hoogte van het Sint-Maartensplein, werden een drietal kelderkuilen uit de midden-Romeinse periode en resten van de kerk uit de volle middeleeuwen aangetroffen (CAI 71013). Op zo'n 120 m ten noordwesten van het plangebied kwamen paalgaten, aardewerk en sporen van artisanale activiteiten uit de Romeinse tijd aan het licht (CAI 76173). Deze bevonden zich aan de rand van de *vicus*. In het centrum van de stad werd verspreid over de jaren (van 2011 tot 2013) verschillende archeologische onderzoeken uitgevoerd. De aanleiding was de heraanleg van de centrumstraten (CAI 208120, 208121, 208122, 208123 & 208124). Het archeologische onderzoek leverde paalkuilen op, op de plaats waar het centrum van de *vicus* zich moet bevonden hebben. Verder werden ook twee waterputten aangetroffen op de plaats waar vermoedelijk de achtererven van de woonblokken zich situeerden. Een straatniveau die de indeling van de oorspronkelijke *vicus* wijzigde werd opgemerkt, evenals het feit dat bepaalde zones genivelleerd werden. Vermoedelijk werden de straten in de (laat)Romeinse periode aangelegd en in de middeleeuwen verder gebruikt.⁹ Op zo'n 200 m ten noorden van het plangebied, ter hoogte van het Sint-Maartensplein (CAI 71015) werden tijdens archeologisch onderzoek resten van de verdwenen Sint-Maartenskerk gevonden. Rond het Sint-Maartensplein werden o.a. rechthoekige kuilen die als kelderruimte of zandwinningskuilen geïnterpreteerd kunnen worden aangetroffen.¹⁰ Tijdens deze opgravingen werden enkele artefacten onder de loep genomen. Het ging om een Romeinse balans, meer bepaald een voorstuk van een loopgewichtbalans.¹¹ Ter hoogte van het Sint-Janshospitaal werd in de jaren 1950 archeologisch onderzoek uitgevoerd. De indirecte aanleiding was de verwoesting van het Sint-Janshospitaal tijdens de bombardementen van 1940. Als gevolg van deze verwoestingen kon men op het terrein van het hospitaal onder de funderingen graven. In 1949 groeven enkele geïnteresseerden naar een onderaardse gang. Men trof er naast middeleeuwse scherven ook Romeinse scherven aan. Dit was de aanleiding om in 1950 een systematisch onderzoek uit te voeren op het terrein van het Sint-Janshospitaal en de aanpalende Steenakker. Men vond er resten van de antieke *vicus*.¹² In de sleuven werd een Romeinse bewoningslaag aangetroffen met talrijke afvalkuilen en paalgaten. In twee sleuven werden resten van een Romeinse weg aangesneden. In een andere sleuf werd een pottenbakkersoven aangetroffen. Deze kon gedateerd worden in het midden van de 1ste eeuw n. Chr. Tijdens de heropbouw van het Sint-Janshospitaal in 1951 werd een Romeinse waterput aangetroffen, opgetrokken uit Doornikse kalksteen en een houten constructie.¹³ Op zo'n 350 m ten zuidwesten van het plangebied, ter hoogte van het rusthuis 'Pardoen', vond een andere opgraving plaats (CAI 76993). Op deze plaats werden verschillende klokkenovens aangetroffen uit de late middeleeuwen.¹⁴

Ten oosten van het plangebied bevond zich de Oosthove motte (CAI 76182). Tijdens meerdere onderzoeken in de vorm van metaaldetectie, allen ten zuidwesten van het plangebied, kwamen volgende zaken aan het licht: munten en aardewerk uit de Romeinse tijd (CAI 71011); verschillende metalen voorwerpen uit de middeleeuwen (CAI 71011, 220554); een Merovingisch zwaard (CAI 159402); een goed bewaarde punt van een vleugellans uit de

⁹ Bonquet T. & De Gryse J., 2014, 133-134.

¹⁰ Termote J. & Debonne S., 1991, 97.

¹¹ Debonne S, Termote J. & Wouters K., 1990, 91-94.

¹² Goeminne H., 1970, 9.

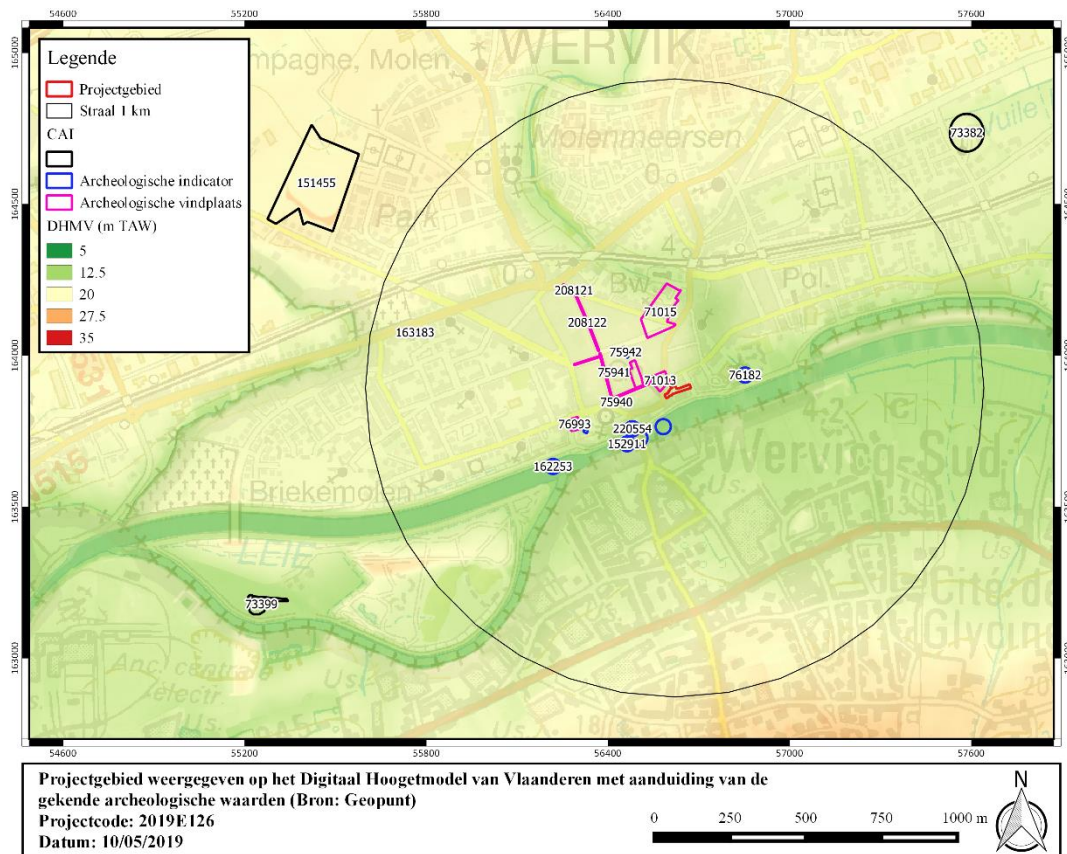
¹³ Goeminne H., 13-14.

¹⁴ Bradt T., Bot B. & Acke B., 2008.

Karolingische periode (CAI 162253); en metalen voorwerpen uit de nieuwe en nieuwste tijd (CAI 71011, 152911).

In het jaar 2009 werd een grootschalige opgraving uitgevoerd aan de noordwestelijke zijde van de Romeinse *vicus*, op minder dan 1km van het stadscentrum (De Pionier CAI Locatie 151455). Er werden o.a. twee Romeinse wegen aangesneden. Een vroeg-Romeinse gracht kon als onderdeel van een oefenkamp gediend hebben. Als laatste kunnen enkele Romeinse grachten en verschillende brandrestengraven vernoemd worden.¹⁵ Een laatste opgraving die vermeld kan worden vond plaats in 2016-2017 ter hoogte van de Duivenstraat aan de noordoostelijke zijde van de Romeinse *vicus*. Aanleiding voor het onderzoek betrof de bouw van nieuwbouw appartementen. Tijdens de opgraving werden o.a. 4 Romeinse pottenbakkersovens, Romeinse (afval)kuilen en middeleeuwse bewoningssporen aangetroffen.¹⁶

Figuur 44: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogetmodel van Vlaanderen met aanduiding van de gekende archeologische waarden (Bron: Geopunt).

¹⁵ Verbrugghe A., 2009, 47-124.

¹⁶ Bot B., 2017.

Figuur 45: Romeinse pottenbakkersoven aangetroffen tijdens een opgraving te Wervik Duivenstraat (Bron: erkend archeoloog).

I. Archeologische vindplaatsen

Opgraving

71013	<p>Opgraving (1989); NK: 250 m</p> <p>Steentijd: lithisch materiaal.</p> <p>Romeinse tijd:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Een beeld van Mars/Priapus zou volgens Sanderus gestaan hebben op een openbare plaats. - Romeinse roze mortel. <p>Midden-Romeinse tijd: 3-tal diepe kelderkuilen met rechthoekig grondplan, steile wanden en vlak bovenverloop, georiënteerd volgens de Romeinse centuriatio. De vulling van de kuilen varieert sterk. In 1 kuil zat voornamelijk bouwpuin zoals dakpanfragmenten, Doornikse steen en schalie. Het weinige schervenmateriaal stamt uit de 2de helft van de 2de eeuw. Eén van de kelderkuilen was toegankelijk via een trap (de houtbouw erboven werd door brand vernield), op de bodem:</p> <ul style="list-style-type: none"> - balans van gegoten brons - verzilverde zeef - smeedtang
-------	---

	<p>Vroege middeleeuwen: een weinig Merovingische en Karolingsche ceramiek werden aangetroffen in verstoorde contexten</p> <p>Volle middeleeuwen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Resten van de kerk gevonden (na afbraak kerk werd niveau ruim een halve meter verlaagd); kruiskerk met 1 beuk (de naam van de kerk leeft verder in het Sint-Maartensplein). - Alle graven waren oost-west georiënteerd. Slechts 1 graf werd door de kerkfundering gesneden. Misschien had de kerk een houten voorganger? <p>Bron: De Cock S., 1992. Spiere (gem. Spiere-Helkijn. Noodopgraving bij de normalisatie van de Grote Spierebeek, in: Termote, J. (red.), De Opgravingsactiviteiten van de vereniging voor oudheidkundig bodemonderzoek in West-Vlaanderen over de werkjaren 1990, 1991, en 1992, in <i>Westvlaamse Archaeologica</i> 8/3, 74.</p>
71015	<p>Opgraving (1950); NK: 15 m</p> <p>Metaaltijden: aardewerk.</p> <p>Midden-Romeinse tijd:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Waterput gevuld met Romeinse potscherven, een lederen riem en een uit 2 stukken bestaande linkervoetzool. De bovenkant van de waterput bestond uit een ronde stenen koker, met daaronder een vierkante houten constructie. - Talrijke afvalkuilen en paalgaten: geen volledige plattegrond samen te stellen. Wel terra sigillata (versierd en onversierde), Belgische waar (Terra rubra en Terra nigra), gevernist aardewerk, gewoon aardewerk, munt van Domitianus (Rome 82), Munt van Hadrianus (Rome 118-122), wandfragment van een haardscherf in klei. - Weg, noord-zuid georiënteerd. - Waterleiding van Romeinse makelij. - Pottenbakkersoven en afvalkuil met aardewerk. <p>Bron: Goeminne H., 1970. Opgravingen in de Romeinse vicus te Wervik, in <i>Archaeologia Belgica</i>, 117.</p>
76173	<p>Opgraving (1990); NK: 15 m</p> <p>Romeinse tijd: luxe-aardewerk, aardewerk voor dagelijks gebruik.</p> <p>Midden-Romeinse tijd: kuilen en paalgaten, georiënteerd volgens de insulae-indeling van de vicus; terra sigillata, gebronsd aardewerk, indirecte sporen van artisanale activiteiten als ijzerwinning en bronsbewerking.</p> <p>Bron: De Cock S., 1992. Spiere (gem. Spiere-Helkijn. Noodopgraving bij de normalisatie van de Grote Spierebeek, in: Termote, J. (red.), De Opgravingsactiviteiten van de vereniging voor oudheidkundig</p>

	<p>bodemonderzoek in West-Vlaanderen over de werkjaren 1990, 1991, en 1992, in <i>Westvlaamse Archaeologica</i> 8/3, 74.</p>
76993	<p>Opgraving (2008); NK: 15 m</p> <p>Late middeleeuwen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bruingroene laag met verschillende sporen en veel aardewerk uit 14de - 15de eeuw als opvulling van een plaatselijk dieper gelegen zone. - Klokkengietersatelier: 11 uitzonderlijk goed bewaarde klokkenvormen in 4 verschillende gietputten, perfecte cirkelvorm van de sporen, de concentrische banden, duidelijke brandsporen en talloze metaalfragmenten (6 klokkenvormen zijn toe te schrijven aan de beiaard die gegoten werd door Ignatius Henriot). - 6 menselijke begravingen die behoorden tot het Sint-Medarduskerkhof: slechts fragmentair bewaard (noordoosthoek van het terrein). - 17-tal laatmiddeleeuwse afvalkuilen verspreid over het terrein. - Funderingsresten van het "Heilige Geesthuis": een opvangtehuis voor armen. Had minstens 5 kamers, resten van vloertjes en opmerkelijke brandplekken. - 6 skeletten begraven in grafkuilen, mogelijk behorend tot de begraafplaats rond het Heilig Geesthuis (westelijk deel terrein). - Bakstenen wegje, enkele losstaande muurtjes. <p>18de eeuw: "Hospice des Vieillards": funderingen en muren van het nieuw opvangtehuis.</p> <p>Bron: Bradt T., Bot B. & Acke B., 2008. Archeologisch onderzoek site Pardoën Wervik (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport - November 2008.</p>
208120	<p>Opgraving (2011); NK: 15 m</p> <p>Midden-Romeinse tijd: mogelijk leemwinningskuil, vermoedelijk secundair gebruikt als ovenstructuur.</p> <p>Late middeleeuwen: kiezelpakketten, afkomstig van straatniveaus die de Romeinse kuilen afdekken.</p> <p>Bron: Boncquet T., De Gryse J., 2014. Archeologisch onderzoek Centrumstraten (Wervik), <i>Ruben Willaert rapport</i> 66, Sijsele.</p>
208121	<p>Opgraving (2011); NK: 15 m</p> <p>Midden-Romeinse tijd: kiezelpakketten te relateren aan vroegere straatniveaus, gedeeltelijk in de Romeinse periode te situeren; kuilen en paalkuilen.</p>

	Bron: Boncquet T., De Gryse J., 2014. Archeologisch onderzoek Centrumstraten (Wervik), <i>Ruben Willaert rapport 66</i> , Sijsele.
208122	Opgraving (2011); NK: 15 m Midden-Romeinse tijd: kuilen en ovenstructuur. 1 kuil is mogelijk te relateren aan activiteiten van pottenbakkers. Middeleeuwen: kuilen. Late middeleeuwen: kiezelpakketten te relateren aan vroegere bestrating. Bron: Boncquet T., De Gryse J., 2014. Archeologisch onderzoek Centrumstraten (Wervik), <i>Ruben Willaert rapport 66</i> , Sijsele.
208123	Opgraving (2011); NK: 15 m Romeinse tijd: kuilen mogelijk te maken met artisanale activiteiten. Middeleeuwen: leren schoenzolen, lakenloodje, kiezelpakketten te relateren aan verschillende straatniveaus. Bron: Boncquet T., De Gryse J., 2014. Archeologisch onderzoek Centrumstraten (Wervik), <i>Ruben Willaert rapport 66</i> , Sijsele.
208124	Opgraving (2011); NK: 15 m Vroeg-Romeinse tijd: paalkuilen. Midden-Romeinse tijd: kuilen mogelijk te relateren aan artisanale activiteiten. Laat-Romeinse tijd: kiezelpakketten die de Romeinse sporen afdekken. Lijken hergebruikt te zijn als straatniveau in de middeleeuwen. Bron: Boncquet T., De Gryse J., 2014. Archeologisch onderzoek Centrumstraten (Wervik), <i>Ruben Willaert rapport 66</i> , Sijsele.

Mechanische prospectie

76994	Mechanische prospectie (2008); NK: 15 m Late middeleeuwen: kerkhof dat bij de Sint-Medarduskerk lag. Bron: Trommelmans R., De Langhe K. & Acke B., 2008. Proefsleuvenonderzoek site Pardoën Wervik (prov. West-Vlaanderen), Basisrapport-maart 2008.
-------	--

II. Archeologische indicatoren

Controle van werken

76182	<p>Controle van werken (1992); NK: 250 m</p> <p>Neolithicum: gepolijste bijl, die secundair als klopsteen was gebruikt.</p> <p>Midden-Romeinse tijd: een bewoningslaag waarin enkele kuilen en paalgaten gegraven waren. Enkele kuilen zijn mogelijk veenwinningskuilen.</p> <p>Late middeleeuwen: motte, mottegracht was 18m breed met taludversteving/brugpijlers (stond in verbinding met de Leie). De zeldzame scherven zijn van gedraaid grijsgebakken aardewerk, ook vroeg-Siegburgsteengoed. (15de-16de eeuw in verval, rond medio 17de eeuw werd op dit gebied met kalkovens gewerkt).</p> <p>Bron: De Cock S., 1992. Spiere (gem. Spiere-Helkijn. Noodopgraving bij de normalisatie van de Grote Spierebeek, in: Termote, J. (red.), De Opgravingsactiviteiten van de vereniging voor oudheidkundig bodemonderzoek in West-Vlaanderen over de werkjaren 1990, 1991, en 1992, in <i>Westvlaamse Archaeologica</i> 8/3, 74.</p>
-------	--

Metaaldetectie

71011	<p>Metaaldetectie (2010/2011/2012/2014); NK: 150 m</p> <p>Romeinse tijd: munten, aardewerk, sleutel.</p> <p>Middeleeuwen: ronde gesp, sleutel, gesp van een schoen.</p> <p>Vroege middeleeuwen: kortsax, long-sax.</p> <p>Late middeleeuwen: aardewerk, dolk met gouden merkteken, dolk met verzilverd meesterteken, ruiterspoor, buideldrager, ridderspoor, zwaard, hoefijzers, sleutels, mondharpjes, gespjes, ridderspoor, linkshandige dolk.</p> <p>16de eeuw: munten, wapenelementen, mesjes met heftversiering, gesp, sleutels.</p> <p>17de eeuw: gesp, pareerstang, gedecoreerd mesheft, riemhaak.</p> <p>18de eeuw: schoengespjes.</p> <p>19de eeuw: Gomblain uit 1857, gesmede bootshaak.</p> <p>20ste eeuw: Enfield uit WO II, bajonet WO I, handpistool WO I.</p> <p>Onbepaald: schartjes, gespjes, sleutels, kanonskogel, lepel/kluutschopje.</p>
152911	<p>Metaaldetectie (2001); NK: 150 m</p> <p>Nieuwe tijd: speerpunt.</p> <p>16de eeuw: sleutel, mondharp.</p>

159402	Metaaldetectie (2012); NK: 15 m Merovingische periode: zwaard.
162253	Metaaldetectie (2012); NK: 15 m Karolingische periode: goed bewaarde punt van een vleugellans.
220554	Metaaldetectie; NK: 15 m Late middeleeuwen: sleutel, afkomstig uit stortgrond met zwarte kogelpotscherven.

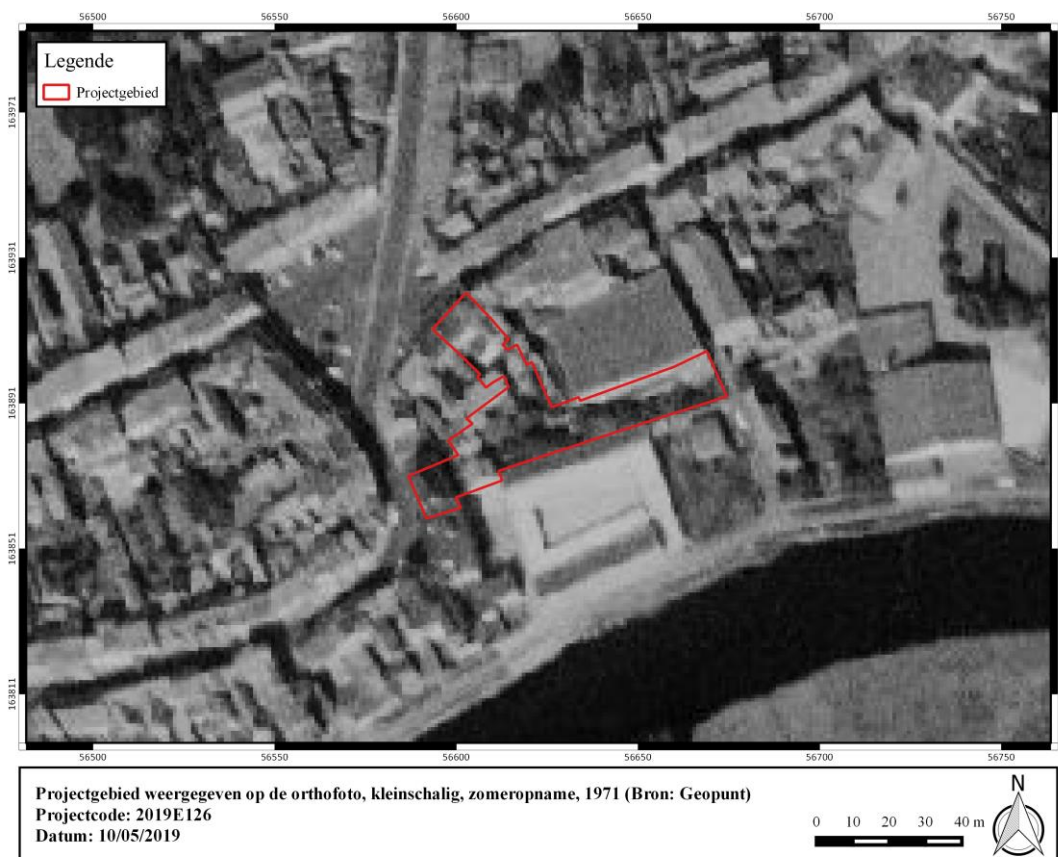
Toevalsvondst

75940	Toevalsvondst (1958); NK: 150 m Romeinse tijd: aardewerk. Bron: Goeminne H., 1970. Opgravingen in de Romeinse vicus te Wervik, in <i>Archaeologia Belgica</i> , 117.
75941	Toevalsvondst (1958); NK: 150 m Romeinse tijd: aardewerk. Bron: Goeminne H., 1970. Opgravingen in de Romeinse vicus te Wervik, in <i>Archaeologia Belgica</i> , 117.
75942	Toevalsvondst (1958); NK: 150 m Romeinse tijd: aardewerk. Bron: Goeminne H., 1970. Opgravingen in de Romeinse vicus te Wervik, in <i>Archaeologia Belgica</i> , 117.
163183	Toevalsvondst (2013); NK: 15 m Romeinse tijd: munten.

1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

Het projectgebied is doorheen de jaren op enkele luchtfoto's vastgelegd. De orthofotosequentie geeft een beperkte evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contouren van het onderzoeksgebied. De orthofoto's van 1971 en 1979-1990 hebben een beperkte zichtbaarheid. De omvang van de bebouwing is dus moeilijk eenduidig te bepalen. Vanaf 2000 is het terrein grotendeels bebouwd. Centraal binnen het projectgebied is een kleine graszone van ca. 650 m² zichtbaar. Deze situatie is tot op heden ongewijzigd gebleven. Het gebouw in het noorden is deels onderkelderd.

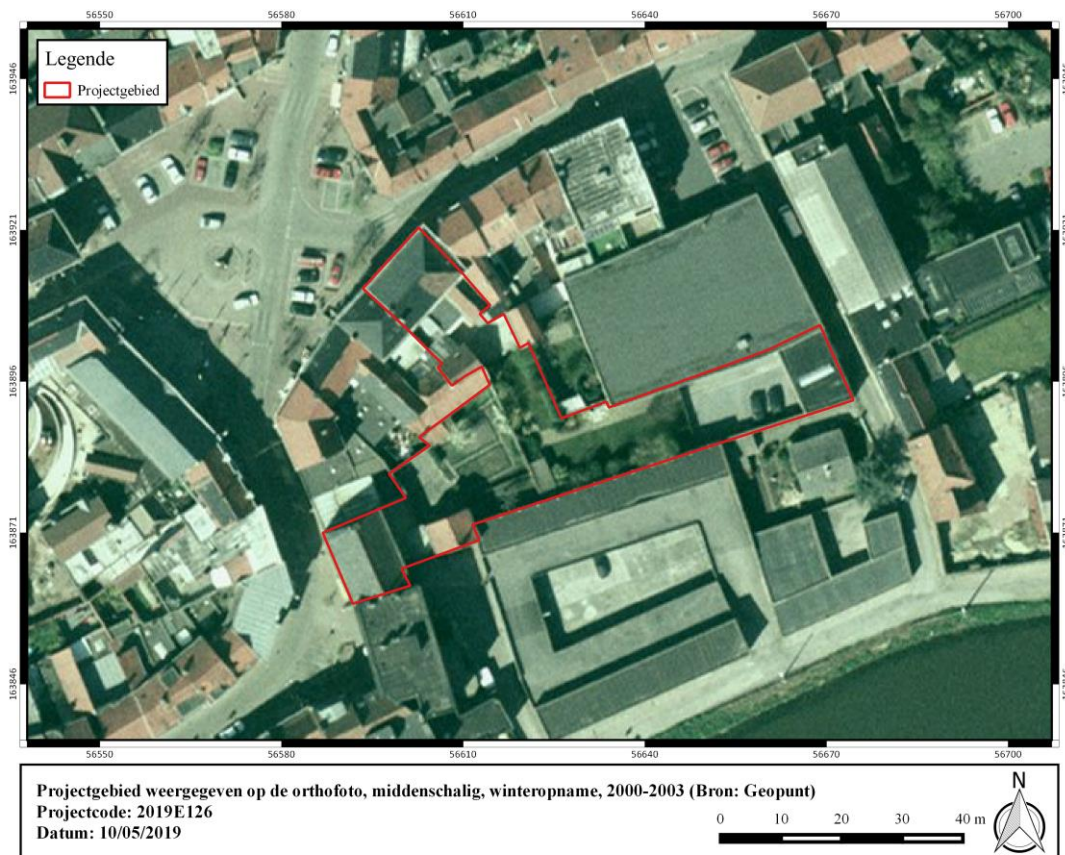

Figuur 46: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

Figuur 47: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 48: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalgig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 49: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 50: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.4.2.5 Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en cultureel kader

Het projectgebied bevindt zich binnen de vastgestelde archeologische zone van de stad Wervik. Binnen het plangebied werd het gebouw ter hoogte van het Sint-Maartensplein 11 vastgesteld als bouwkundig erfgoed. Het betreft een imposant breedhuis van drie bouwlagen onder een schilddak uit de 19de eeuw.¹⁷

---

¹⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: *Herenhuis* [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/32909>

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van drie nieuwe bouwvolumes aan het Sint-Maartensplein, tussen de Speiestraat, de Keizerstraat en de Leiestraat. Op heden is het plangebied ingenomen door meerdere gebouwen. In het kader van de geplande ontwikkeling wordt de huidige bebouwing integraal gesloopt. Vervolgens zullen binnen het plangebied bovengronds drie bouwvolumes opgericht worden. Bouwvolume A, ter hoogte van het Sint-Maartensplein, heeft een oppervlakte van ca. 220 m² en zal bestaan uit een gelijkvloers en drie verdiepingen. Bouwvolume B bevindt zich ter hoogte van de Keizerstraat en zal een oppervlakte van ca. 180 m² hebben. Het bouwvolume zal een gelijkvloers en twee verdiepingen omvatten. Aan de Leiestraat is bouwvolume C gepland. De totale oppervlakte bedraagt ca. 190 m². Het bouwvolume omvat een gelijkvloers en drie verdiepingen met een totaal van zes woonentiteiten. De inrit is voorzien aan de Keizerstraat en bestaat uit doorlatende klinkers. Deze toegang gaat via bouwvolume B naar een centrale parking bestaande uit dolomiet. In totaal zijn 20 parkeerplaatsen voorzien. Elke bouwzone is ook voorzien van nieuw op te richten bergingen en fietsenbergingen. Centraal binnen elk bouwvolume zal een lift aanwezig zijn. De maximale diepte bedraagt -3,30 m. Het projectgebied wordt tussen de drie bouwvolumes afgewerkt als groenzone met een pad en bomen. De bouwvolumes zullen gefundeerd worden door ofwel een algemene funderingsplaat of door middel van putten. In beide gevallen zullen deze werken gepaard gaan met diepgaande uitgravingen (minimum -1 m t.o.v. het maaiveld). Ter hoogte van het groen wordt minimum een afgraving van de teelaarde verwacht (circa -50 cm ten opzichte van het maaiveld).

Het onderzoeksterrein situeert zich op het gewestplan integraal binnen een zone bestemd als woongebied. Het plangebied is gelegen in een vastgestelde archeologische zone (historische stadskern van Wervik) en situeert zich noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt, noch binnen een archeologische site. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt.

Landschappelijk gezien is het plangebied gelegen in de zandleem-leemstreek. De gemeente kent een matig golvend landschap dat vanaf de Leievallei in noordelijke richting gestaag verhoogt. De Quartair geologische kaart geeft een profielopbouw weer van fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan gevolgd door een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen. Binnen deze afzetting kunnen mogelijk hellingsafzettingen van het Quartair voorkomen. Lokaal kan deze eolische afzetting afwezig zijn. De top bestaat uit een fluviatiele afzetting (organochemisch en perimarien inclusief) van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal. De bodem staat gekarteerd als kunstmatige bodem waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

Vanaf het midden van de 16de eeuw is het plangebied bebouwd. In het midden van de 17de eeuw lijkt de bebouwing verdwenen te zijn. Pas in het midden van de 18de eeuw is opnieuw bebouwing zichtbaar. Tot op heden is deze situatie onveranderd gebleven.

Het onderzoeksgebied ligt aan de zuidoostelijke zijde van de Romeinse *vicus*, op 70 m van de Leie en 200 m van de St-Jansbeek. Sporen van Romeinse activiteiten (bewoning, ambachtelijke activiteiten ed.m.) kunnen verwacht worden. Oudere sporen kunnen zich eveneens manifesteren binnen het plangebied (steentijd en metaaltijden). Het plangebied is bebouwd in de 16de eeuw. Resten van deze bebouwing en andere sporen van menselijke aanwezigheid behoren tot het verwachtingspatroon. De resten kunnen dateren van de middeleeuwen tot de nieuwste tijden.

In het verleden werden al enkele opgravingen uitgevoerd in Wervik. Deze opgravingen bevestigden keer op keer het enorme archeologische potentieel van deze stad.

De archeologische verwachting ter hoogte van het plangebied kan op basis van het bureauonderzoek als zeer hoog ingeschat worden. Omdat een groot deel van het potentieel archeologisch erfgoed bedreigd wordt door de geplande werken, dringen verdere onderzoeksdaden zich op.

2 Bibliografie

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Historische stadskern van Wervik [online]*, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/300532> (geraadpleegd op 14 februari 2019).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Wervik [online]*, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121310> (geraadpleegd op 14 februari 2019).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2019: *Herenhuis [online]*, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/32909> (geraadpleegd op 13 mei 2019).

AGIV

BONCQUET T., DE GRYSSE J., 2014. Archeologisch onderzoek Centrumstraten (Wervik), *Ruben Willaert rapport 66*, Sijsele.

BOT B., 2017. *Evaluatierapport opgraving Wervik Duivenstraat*, Monument Vandekerckhove nv.

BRADT T., BOT B. & ACKE B., 2008. *Archeologisch onderzoek site Pardoën Wervik (prov. West-Vlaanderen)*. Basisrapport - November 2008.

DEBONNE S., TERMOTE J. & WOUTERS K., 1990. Een Romeinse balans uit Wervik, *Westvlaamse Archaeologica* 6, 3, pp. 91-94, Kortrijk.

DESPRIET PH., 1974. Wervik: gepolijst bijtje, *Archeologie* 2, p. 68-69.

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

GOEMINNE H., 1970. Opgravingen in de Romeinse vicus te Wervik, *Archaeologia Belgica* 117, Brussel.

NOUWEN R., 2006. *De Romeinen in België*, (31 v.C. - 476 n.C.), Leuven.

TERMOTE J., 1991. Het stadsarcheologisch onderzoek in Wervik in 1991, *Jaarboek Stedelijke Oudheidkundige Commissie Wervik*, 1991, pp.155-167.

TERMOTE J. & DEBONNE S., 1991. Wervik (W. Vl.): onderzoek op het Sint-Maartensplein, *Archaeologia Mediaevalis* 14, p. 97, Jette.

TERMOTE J., 1992. Wervik, Oosthove. Onderzoek van het terrein van de motte van Oosthove, *Westvlaamse Archaeologica* 8, 3, p. 80, Kortrijk.

VAN RANST E. & SYS C., 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen*. Universiteit Gent.

VERBRUGGE A. 2004. *Viroviacum. Verwerking, studie en interpretatie van het materiaal uit een aantal Romeinse kelderkuilen uit de opgravingen op het St-Maartensplein in Wervik (1989-1991) (West-Vlaanderen)*, onuitgegeven verhandeling Universiteit Gent .

